

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΞΟΠΟΙΪΑ.

Ἡ χρῆσις τῆς μετάξης χρονολογεῖται ἀπὸ ἀρχαιοτάτων ἡμερῶν. Ὄταν ὁ Ῥωμαϊκὸς κόσμος εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον τῆς πολυτελείας, ἡ μέταξα ἐθεωρήθη ὡς ἐπισημότατον ἀντικείμενον αὐτῆς. Μετακομιζομένη ἐκ τῆς ἀπωτάτης Ἀσίας, ὑπετίθετο ὅτι ἦτο γνοῦς, βλαστάνων ἐπὶ δένδρου καθὼς ὁ βάμβαξ. «Ἡ τιμὴ τῆς, λέγει ὁ Robertson (Ἱστορικαὶ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Ἰνδίας ἔρευναί), ἦτο ἐπὶ τοσοῦτον ὑπέρογκος, ὥστε ἡ χρῆσις τῆς μετάξης περιωρίζετο μεταξὺ τῶν πλουσιωτάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἰκῶν. Ἐπὶ 250 ἔτη ἡ τιμὴ αὐτῆ ἔμεινε σταθερά, μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐρηλιανοῦ, καθ' ἣν ἡ μέταξα ἀντηλάσσετο πρὸς ἴσον βάρους χρυσοῦ». Ὅποια ἔκτοτε μεταταβολή! Σήμερον δὲν ὑπάρχει ὅπως οὖν ἀνεπτυγμένος ἐργάτης πόλεως, χωρὶς νὰ φέρῃ ἐφ' ἑαυτοῦ τεμάχιον τῆς πολυτίμου ταύτης ὕλης.

Καθὼς ἀναφέρει ὁ Gibbon ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ συγγράμματι «περὶ τῆς παρακμῆς καὶ τῆς πτώσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους» (κεφ. 40), ὅλον τὸ ἐμπόριον τῆς μετάξης κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ συνεκεντροῦτο εἰς χεῖρας τῶν Περσῶν, οἵτινες, ὠφελοῦμενοι ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας αὐτῶν, ἐμεσολάβουν μεταξὺ τῆς ἀπωτέρας Ἀνατολῆς, ἀρχαίας τοῦ μεταξοσκώληκος πατρίδος (Κίνα), καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ἐν τούτοις ἡ βασιλεία τοῦ Ἰουστινιανοῦ συνδέεται στενῶς μετὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ σκώληκος τούτου ἐν Εὐρώπῃ. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν πολιτικῶν τινῶν συνδυασμῶν, εἰς οὓς ὁ Ἰουστινιανὸς προσεχώρησεν ὅπως ἀφαιρέσῃ τὸ τῆς μετάξης ἐμπόριον ἐκ

τοῦ Περσικοῦ μονοπωλίου, δύο χριστιανοὶ Πέρσαι μοναχοί, ἐπὶ πολὺ ἐν Κίνα διατρίψαντες ὡς ἀκόλουθοι πρεσβείας τῆς νήσου Κεϋλάν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν εὐσεβῶν αὐτῶν καθηκόντων ἐμελέτησαν «μετὰ πολλῆς περιεργείας τὸ σύνθηρες ἔνδυμα τῶν Σινῶν, τὰ μεταξουργεῖα των καὶ τὴν ἀπειρίαν τῶν ὑπὸ τὴν βασιλικὴν προστασίαν μεταξοσκωλήκων αὐτῶν. Ἠνόησαν ἀμέσως τὸ ἀδύνατον τῆς ἐκτὸς τῆς Κίνας μεταφορᾶς ἐντόμων τόσον μικροβίων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν εὐκολίαν τῆς διατηρήσεως τῶν ὠν αὐτῶν καὶ τῆς διὰ τούτων πολυπλασιασέως τοῦ γένους εἰς μεμακρυσμένον κλίμα. Ἡ θρησκεία ἢ τὸ συμφέρον ἦσαν παρὰ τοῖς Πέρσαις μοναχοῖς ἰσχυρότερα τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης αὐτῶν. Φθάσαντες μετὰ πολὺν χρόνον εἰς Κωνσταντινούπολιν, διεκοίνωσαν τὸ σχέδιόν των εἰς τὸν αὐτοκράτορα, τοῦ ὁποίου τὰ δῶρα καὶ αἱ ὑποσχέσεις ὑπέκαυσαν τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιχειρήσεως. Οἱ ἱστορικοὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ προετίμησαν μᾶλλον τὴν λεπτομερῆ διήγησιν ἐκστρατείας αὐτοῦ εἰς τὰς ὑπὸ Κωνσταντίνου τῶν ἀγώνων τῶν ἐμπορικῶν τούτων ἱεραποστόλων, οἵτινες, ἐπιστρέψαντες εἰς Κίναν, ἐξηπάτησαν τὸν ζηλότυπον λαὸν αὐτῆς καὶ κρύψαντες ἐντὸς ράβδου ἱκανὴν ποσότητα ὠν τῶν μεταξοσκωλήκων, μετέφερον ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν Δύσιν τὰ λάφυρα ταῦτα τῆς Ἀνατολῆς. Ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν των δὲ ἐν τῇ προσηκούσῃ τοῦ ἔτους ὥρα ἢ θερμότης τῆς κοπρίας τῶν σταύλων ἐχρησίμευσεν εἰς γονιμοποίησιν τῶν ὠν, ἐτράφησαν οἱ ἐκ τούτων σκώληκες διὰ φύλλων τῆς μορέας, διετηρήθη μέγας ἀριθμὸς χρυσαλλίδων εἰς διαιώνισιν τοῦ γένους καὶ ἐφυτεύθησαν μορεῶνες διὰ τὴν τροφήν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν (1)».

(1) Πιθανῶς εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνήκουσιν τὰ μεγάλα καὶ γηραιὰ ἐκεῖνα μορεόδενδρα, τὰ ὁποῖα ὁ Κ. Ὁρφανίδης ἐν τοῖς Γεωπονικοῖς αὐτοῦ (ἔτος 1872 σελ. 275) ἀναφέρει ὡς συντηροῦντα ἐπι τὴν σκωληκοτροφίαν τῶν ὀρεινῶν χωρίων τῆς Ἑλλάδος εἰς ὕψος 2 000—3 000 ποδῶν ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. — Ἐν

Τοιοιουτρόπως εἰσήχθη ἐν Εὐρώπῃ ἡ καλλιέργεια τοῦ μεταξοσκώληκος. Μικραὶ βεβαίως ἀρχαί, τῶν ὁποίων ὁμως τὰ ἐνιαύσια (1860) κατὰ προσέγγισιν ἀποτελέσματα ἰδοῦ πῶς ἐκτυλίσσονται εἰς χιλιογράμμα μετάξης. — Ἰταλία 3 ἑκατομ., Γαλλία 2 ἑκατομ., Ἰσπανία 1 ἑκατομ., πρῶην Βυζαντινὸν κράτος 934 χιλ., ἐξ ὧν 800 χιλ. ἡ Μικρὰ Ἀσία μετὰ τῆς Συρίας καὶ τῶν νήσων, 75 χιλ. ἡ Μακεδονία, 36 χιλ. ἡ Ἑλλάς, 46 χιλ. ἡ Θράκη, 5 χιλ. ἡ Βλαχία καὶ 2 χιλ. ἡ Ἡπειρος. Ἀλλ' ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὴν παραγωγὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῆς, ἡ λοιπὴ τοῦ Βυζαντίου χώρα, ἡ ἀνατολικὴ τῆς Εὐρώπης χερσόνησος, μεθ' ὅλην τὴν φυσικὴν δεξιότητα αὐτῆς εἰς καλλιέργειαν τοῦ Σινικοῦ βόμβυκος, εἶναι κατὰ πολὺ ὑποδεεστέρα τοῦ πεντηκροστοῦ τῆς γενικῆς παραγωγῆς, τὴν ὁποίαν ἐν τούτοις αὐτὴ ἐδίδαξεν εἰς τὴν νεωτέραν τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν οἰκονομίαν. Βεβαίως ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ συνέβησαν μεγάλαι καὶ πολλαὶ κοινωνικαὶ μεταβολαί, δικαιολογοῦσαι τὴν ἐπὶ τέλους οἰκονομικὴν τῶν λαῶν αὐτῆς καθυστέρησιν. Ἀλλ' ἤδη τὰ 24 τῆς Θεσσαλίας χωρία (Ζαγορά), ὡς παρατηρεῖ ὁ κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ Felix-Beaujour (Πίναξ τοῦ Ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος τόμ. 1 σελ. 254), ἐν τῇ περιόδῳ 1787—1797 παρήγον ἐνιαυσίως 25 000 ὀκάδας μετάξης, ἐκ τῶν ὁποίων 5

γένει ἡ γεωργικὴ τοῦ 1860 ἀπογραφὴ ἀναριθμᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν Ἑλλάδι μορεοδένδρων εἰς 1 400 644, ἧτοι Ἀττικὴ καὶ Βοιωτία 7 075, Εὐβοία 50 816, Φθιώτις καὶ Φωκίς 46 450, Ἀκαρνανία καὶ Αἰτωλία 19 665, Ἀχαΐα καὶ Ἥλις 57 770, Ἀρκαδία 130 850, Λακωνία 537 930, Μεσσηνία 398 623, Ἀργολίς καὶ Κορινθία 9 365, Κυκλάδες 142 100. Ὑπολείπεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τοῖς Ἰονίοις νήσοις. Ἐπὶ τοῦ ὅλου δύο κυρίως εἶδη μορεῶν γνωρίζει ἡ Ἑλλάς, τὴν *λευκὴν* καὶ τὴν *μέλαιναν* (*Morus alba*, *Morus nigra*), ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη ὑποδιαιρεῖται εἰς μορεῶν τοῦ Ἀργους καὶ μορεῶν τῆς Προύσης, ἡ δὲ ἕτερα ἀποτελεῖ τὴν κοινῶς λεγομένην *ξυνομουριά*.

χιλ. ἐχρησίμευον ἐπὶ τόπου εἰς κατασκευὴν ρινομάκτρων, ἐχόντων τὸ στιλπνὸν τῶν ἐν Λυῶν κατασκευαζομένων, 5 χιλ. διηρθύνοντο εἰς τὰ μεταξουργεῖα τῆς Τυρνόβου, 6 χιλ. εἰς τὰ τῆς Χίου, 6 χιλ. εἰς Γερμανίαν διὰ ξηρᾶς καὶ 2—3 χιλ. εἰς Βενετίαν διὰ τῶν λιμένων τῆς Δαλματίας. «Τὸ κλίμα, λέγει τοῦ Θεσσαλικοῦ τούτου τμήματος εἶναι τόσον, γλυκὺ, ἢ ἀτμοσφαῖρα τόσον καθαρὰ, ὁ οὐρανὸς τόσον ὠραῖος, ὥστε οἱ μεταξοσκώληκες κλώθουσι τὸ νῆμα των ἐν τὸς ὑπερώων ἀνοικτῶν πανταχόθεν. Ἡ δὲ μετάξα τῶν Ζαγοριτῶν θὰ ἦτο ὠραιότατη, ἐὰν οὗτοι ἐνεβολίαζον τὰ μορεῶ δένδρα των καὶ ἂν προσεῖχον πλειότερον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν φύλλων, δι' ὧν τρέφουσι τοὺς σκώληκας αὐτῶν.»

Εἰς ἀρχαιότεραν δὲ ἐποχὴν, ἢ Πελοπόννησος, (τῆς ὁποίας προφανῶς ἡ μεταξοποιία μετέβαλεν ἔκτοτε, διὰ τῆς ἐν αὐτῇ ἀπανταχοῦ καλλιεργημένης μορέας, τὸ ὄνομα εἰς τὸ δημοτικὸν Μορέας), καθὼς ἀναφέρει ὁ Rouqueville (Περιήγησις ἐν Ἑλλάδι τόμ. 6 σελ. 255) «πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770 ἐχορήγει εἰς τὴν Μασσαλίαν 2 000 δέματα μετάξης, βάρους 110 000 ὀκάδων, διὰ τὴν ὁποίαν εἰσήγοντο κατ' ἔτος εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα 4 400 000 φράγκα, ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν εἰς νόμισμα. Ἡ ποιότης τῆς μετάξης ταύτης ἐκαλεῖτο ὄψις, ἦτο λεπτοτάτη καὶ ἐπιζήτητος ἐν τοῖς μεταξουργεῖσι τῆς Λυῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεστέλλετο ἐντελῶς ἐπεξεργασμένη. Ἡ μεγάλη αὐτῆ βιομηχανικὴ πόλις, θεωροῦσα τὴν Πελοπόννησον ὡς μίαν τῶν Γαλλικῶν Ἰνδιῶν, ἐπεμψε τεχνίτας εἰς Μιστρά, ἵνα διδάξωσι τοὺς Ἑλλησι τελειότερον τῆς μετάξης ἀναπηνισμόν καὶ ἐσχηματίσει πλῆθος τοιοιυτοτρόπως ἐπιδεξίων ἐργατῶν. Ἄλλ' ἡ εἰσαγωγὴ τῆς καλλιεργείας τῆς μορέας καὶ τοῦ μεταξοσκώληκος ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως καταστροφὴ τῆς Πελοποννήσου, ἀφῆρσεν ἐκ τοῦ Μιστρά τοὺς καλλιτέρους αὐτοῦ ἐργάτας καὶ μετὰ τούτων τὴν νέαν τοῦ ἀναπηνισμοῦ τῆς μετάξης μέθοδον. Οὕτως, ὅταν κατὰ τὸ 1780 ἤρχισεν ἐκ νέου ἡ καλλιέργεια τῶν μορεῶν καὶ ἡ φυτεία νέων, ἀπὸ εἰμαρμένης παραδόξου

ἀντὶ τῆς προτέρας ὄψεως παρήχθη μέσσα χονδρῆ. Καὶ βεβαίως θὰ ἐγκατελείπετο τὸ προϊόν τοῦτο, ἐὰν ἡ Λακωνία δὲν εὑρίσκει νέας διεξόδους ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς Τύνιδος, τῆς Σμύρνης, τῆς Χίου, τῆς Προύσσης καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς τὰς ὁποίας οἱ ἔμποροι ἀποστέλλουσιν κατὰ μέσον ὄρον ἐνιαυσίως 30—40 χιλ. ὀκάδας μετάξης ἀξίας 1 400 000 φράγκων (ἔτος 1814).

Ἐὰν πρὸς τὴν ἀξίαν ταύτην, τὴν ὁποίαν μόνη κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Rouqueville παρήγεν ἡ Λακωνικὴ, συγκρίνωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς νεωτέρας ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι σκωληχοτροφίας, ἰδοὺ πῶς ταῦτα ἐκτυλίσσονται κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν (1862—1871) ἐν τῷ γενικῷ τοῦ τόπου ἐξαγωγικῷ ἐμπορίῳ.

Εἰς κουκούλια		Εἰς μετάξαν.	
1862	47 063 ὀκ.	771 789 δρ.	6 159 ὀκ. 364 365 δρ.
1863	38 024 »	575 452 »	2 571 » 403 470 »
1864	32 263 »	631 725 »	2 919 » 207 686 »
1865	37 702 »	685 464 »	2 300 » 173 415 »
1866	56 943 »	1029 109 »	3 913 » 395 045 »
1867	76 103 »	1464 882 »	4 893 » 383 855 »
1868	109 926 »	2526 709 »	12 413 » 1022 544 »
1869	26 522 »	524 680 »	10 392 » 940 255 »
1870	3 087 »	44 230 »	5 494 » 437 820 »
1871	32 992 »	488 952 »	16 495 » 1319 160 »
Ὅλον	460 627 ὀκ.	8742 992 δρ.	67 549 ὀκ. 5347 615 δρ.

Βεβαίως εἰς τὴν ποσότητα ταύτην πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ τοῦ τόπου κατανάλωσις, περιοριζομένη εἰς μικρὰν μὲν πλεκτικὴν ἔτι δὲ μικροτέραν ὑφαντικὴν. Ὑπὸ ἑτέραν ὁμως ἐποψίν πρέπει νὰ λογισθῇ καὶ ἡ ἔξωθεν εἰσαγομένη ποσότης, ἣτις κατὰ τὴν ἐκτεθεισαν δεκαετίαν ἀνέρχεται εἰς κουκούλια μὲν ὀκάδ. 2 532 ἀξίας δρ. 17 089, εἰς μετάξαν δὲ ὀκάδ. 1584 ἀξίας δρ. 404 804. Ἐὰν ληφθῇ ὡς βᾶσις μόνη ἡ ἐξαγωγὴ κατὰ τὴν ἐκτεθεισαν δεκαετίαν (1862—1871), ἡ σκωληχοτροφία τῆς Ἑλλάδος παρήγαγε κατὰ μέσον ὄρον ἐνιαυσίως 1 368 060 δραχ. Ἡ μὲν εὐτυ-

χεστέρα παραγωγή συνέβη κατά τὸ 1868, διότι εἰσήγαγε 3 549 253 δραχ. ἡ δὲ ἀτυχεστέρα συμπίπτει κατὰ τὸ ἔτος 1870, διότι κατέπεσε ἐν εἰς 482 050 δρ. (ἐν αἷς τὰ κουκούλια ἀντὶ μόνον 44 230 δρ.). Ὅπως δὲ ποτε λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ μέσου ὄρου τῆς ἐξαγωγῆς κατὰ τὴν δεκαετίαν 1862—1871, ἅπαντα ἡ Ἑλλάς μειονεκτεῖ τῆς Λακωνικῆς, ἣτις κατὰ τὸ 1814 εἰσήγαγεν 1 400 000 φρ. καὶ οὐδὲ δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς μόνην τὴν κοιλιάδα τοῦ Εὐρώτα, ἣτις πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770 εἰσήγαγε κατ' ἔτος φρ. 4 400 000.

Ἡ μεταξουργικὴ λοιπὸν τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι νέα τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς ἐνασχόλησις. Πρόκειται νὰ ἀνοιχθῶσιν παλαιαὶ ὁδοί. Ἐὰν πολλαχοῦ αὐταὶ ἐχερσώθησαν, ἐὰν τὰ ἀρχαῖα μεταξουργεῖα τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Θηβῶν δὲν δεικνύουσι πλέον ἔχνη, ἰδοὺ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1837 ἐγένοντο σπουδαῖαι ἐν Πελοποννήσῳ ἀρχαί (Σπάρτη καὶ Νησίον Μεσσηνίας), μετ' αὐτάς δὲ ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι (Λαμία Πειραιεύς) καὶ κατὰ τὰς Κυκλάδας νήσους (Ἄνδρος). Ἡ κανονικὴ δὲ ἀνάπτυξις τῶν μεταξουργικῶν τούτων ἐπαρχιῶν ἀναφαίνεται εἰς τὴν ἐν τῷ προεκτεθέντι πίνακι δύναμιν τῆς ἐξαγωγῆς τῶν Ἑλληνικῶν ἐργοστασιῶν (Ἀθῆναι, Πειραιεύς, Καλάμαι, Ζάκυνθος, Ἄνδρος, Ὑδρα). Ἐνῶ κατὰ τὴν τριετίαν 1863—1865 ἀνέβη αὕτη εἰς δρ. 484 571, κατὰ τὴν ἐπομένην (1866—1868) ἀνέβη εἰς δραχ. 1 801 441 καὶ κατὰ τὴν τρίτην (1869—1871) ἀνέβη εἰς δρ. 2 697 235. Ἡ πρόοδος λοιπὸν ἀνεπίδεκτος ἀμφισβήτησεως, διότι ἡ παραγωγή τῶν 1863—1865 σχεδὸν ἐτετραπλασιάσθη κατὰ τὰ 1866—1868 καὶ ἐξαπλασιάσθη κατὰ τὰ 1869—1871.

Τοιαύτη μὲν εἶναι ἡ ἡμετέρα τῆς μεταξοποιίας βιομηχανία. Ἡ δὲ μεταξοφαντικὴ διατελεῖ ἐτι οὐσιωδῶς ἀσημαντος. Ἐὰν πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὁ ἀρχαῖκός τῆς οἰκογενείας ὑφαντικὸς ἱστός ὑπηρετεῖ τὴν μέταξαν, ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι ἐξαίρεσις καὶ μόνον ἐν Καλάμαις, ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐν Ὑδρᾷ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ μεταξοφαν-

τικὴ ὡς τὰ πρῶτα βήματα ἀποπειρωμένη. Ἐννοεῖται, ὅτι οὐδεὶς λόγος περὶ ἐξαγωγῆς. Ἐνῶ κατὰ τὴν τριετίαν 1869—1871 εἰσήχθησαν ἐν Ἑλλάδι μεταξωτὰ ὑφάσματα (καθαρὰ καὶ σύμμικτα) ἀξίας δρ. 2 886 375, οὐδὲ μιᾶς δραχμῆς τὴν ἐξαγωγὴν μαρτυροῦσιν οἱ πίνακες τοῦ γενικοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐμπορίου.

ὑπὸ ἐμπορικὴν ἐποψιν ἡ σκωληκοτροφία τῆς Ἑλλάδος εἰς πρωτεύουσαν διατελεῖ σχέσιν μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ ὡς πρὸς τῶν κουκουλιῶν καὶ ὡς πρὸς τῆς μετάξης τὴν ἐξαγωγὴν. Ἐκ τῆς κατὰ τὴν δεκαετίαν 1862—1871 εἰσαχθείσης ἐντεῦθεν ὀλικῆς ἀξίας δρ. 13 980 607, μόνῃ ἡ Γαλλία ἐπλήρωσε δρ. 8 023 978 διὰ κουκούλια καὶ 5 443 028 διὰ κατεργασμένην μέταξαν. Ἡ Ἑλληνικὴ λοιπὸν σκωληκοτροφία ἐργάζεται κυρίως διὰ τὴν Γαλλικὴν βιομηχανίαν, τῆς ὁποίας τὸ μεταξουργικὸν κέντρον ἀποτελεῖ πάντοτε ἡ Λυὼν μετὰ τῶν περιχώρων αὐτῆς. Ἐνῶ κατὰ τὸ 1833 ἠριθμοῖ ἡ ἱστορικὴ αὕτη τῆς Γαλλίας βιομηχανία 40 000 ἱστούς, ἐξ αὐτῶν οἱ 44 300 ἦσαν διεσκορπισμένοι εἰς τὰς πέριξ τῆς Λυὼν κοινότητας· σήμερον δὲ ἀριθμοῦνται περὶ τοὺς 420 000 ἱστούς, ἐκ τῶν ὁποίων μόλις 30 000 περιέχει ἡ πόλις. Ὅ,τι διακρίνει τὴν μεταξοφαντικὴν ταύτην βιομηχανίαν εἶναι ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας εἰς ἀτομικὰς περιφερείας. Ἐπὶ 120 χιλ. ἱστῶν μόλις 6 χιλ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεγάλην βιομηχανίαν, τὴν ὁποίαν συγκεντροῦσιν τὰ μεγάλα κεφάλαια· οἱ δὲ λοιποὶ κινουῦνται ἐν τὸς μικρῶν ἐργοστασιῶν, τὰ ὅποια τοιοῦτοτρόπως ἔχουσι οἰκογενειακὸν μᾶλλον χαρακτῆρα. Ἐπὶ τοῦ ὄλου οἱ ἐπιχειρηματῆται τῆς μεταξοφαντικῆς προμηθεύουσι τὴν ἀναγκαίαν μέταξαν εἰς τὰ διάφορα ἐργοστάσια αὐτῆς, τὰ ὅποια μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παραγγελίας παραδίδουσι τὸ τεχνουργηθὲν εἰς τὸ κεντρικὸν κατάστημα, ὅπερ ἐντεῦθεν εἶναι γραφεῖον ἀπλοῦν μετὰ δύο ἀποθηκῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν διαμοιράζει τὰς παραγγελίας, ἡ δὲ πωλεῖ πρὸς τοὺς καταναλωτάς.

Ἄλλ' ἡ μεταξουργία τῆς Εὐρώπης διατελεῖ ἀπὸ εἰκο-

σαστίας ὑπὸ βαρυτάτους ὄρους, μεγάλην ἐξασκούντας ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τοῦ οὐσιώδους τούτου κλάδου τῆς βιομηχανίας. Ὁ τρέφων αὐτὴν βόμβυξ τῆς μορέας νοσεῖ. Δὲν παρέχει πλέον οὐδὲ τὸ ἥμισυ τῶν κουκούλιων τῆς προτέρας καλλιεργείας αὐτοῦ· καὶ τὸ πλεῖστον τῶν προϊόντων του εἶναι καχεκτικόν. Μέχρις αὐτῆς τῆς πρὸς ἀνανέωσιν τοῦ γένους δυνάμεως σημαντικωτάτη παρατηρεῖται ἡ ἐξασθένησις τοῦ ἰθαγενοῦς βόμβυκος. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Εὐρωπαϊκὴ μεταξοποιία ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ ἐκ νέου εἰς τὴν ἀρχαίαν πατρίδα τοῦ μεταξοσκώληκος· μόνη δὲ ἡ Γαλλία δαπανᾷ κατ' ἔτος 17 ἑκατομ. φράγκων εἰς προμήθειαν νέων ἐκ τῆς ἀπωτάτης Ἀσίας σπερμάτων. — Μεταξὺ διαφόρων αἰτίων τὰ κυριώτερα ἀποδίδονται εἰς πιθανὴν τινα τῆς ἀτμοσφαίρας μεταβολὴν καὶ ἰδίως εἰς τὴν παρατηρηθεῖσαν ἑκτακτον ὑδαρότητα τοῦ φύλλου τῆς μορέας. Ἡ εἰσαγωγὴ λοιπὸν ἑτέρου εἶδους βόμβυκος, ἐξ ἄλλης φυτικῆς οὐσίας τρεφομένου, παρίσταται ὡς τὸ πρῶτιστον θεραπείας μέσον. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην ἐδοκιμάσθησαν διάφορα βομβύκων εἶδη καὶ ὑποθέτω, ὅτι δὲν θέλει εἶσθαι ἀνωφελὴς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν μεταξοποιίαν ἢ γινῶσις τῶν μέχρι τοῦδε κατὰ τὰ ἡμέτερα κλίματα ἐπιτυχόντων.

Δύο κυρίως νέα εἶδη μεταξοσκωλήκων ἤρχισαν ἀπὸ τινος νὰ εἰσέρχωνται σπουδαίως εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν πρακτικὴν, ὁ βόμβυξ τῆς αἰλάντου, καὶ ὁ βόμβυξ τῆς δρυός. Ἡ αἰλάντος εἶναι μέγα δένδρον, εἰσαχθὲν ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ 17 αἰῶνος ἐκ τῆς ἀπωτάτης Ἀσίας ὀνομαζόμενον Ἰνδιστί «δένδρον τοῦ οὐρανοῦ.» Τὸ δένδρον τοῦτο εὐδοκιμεῖ θαυμασίως ἐν Εὐρώπῃ, ἀναπτύσσεται ἐπὶ τοῦ χειροτέρου ἐδάφους μετὰ ταχύτητος ἀγνώστου εἰς τὰ λοιπὰ τῶν παρ' ἡμῖν δένδρων. Ὅταν ταῦτα κιτρινίζωσι καὶ ἐκφυλίζωνται, ἡ αἰλάντος διατηρεῖ τὰ θαλερὰ καὶ πράσινα φύλλα τῆς. Ἐκ τούτων τρέφεται ὁ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰσαχθεὶς ἐν τῇ Δύσει βόμβυξ (*bombyx cinthia*), ὅστις, ἐνδύων πολλὰ ἑκατομμύρια Σινῶν, ζεῖ ἐν ὑπαίθρῳ, δὲν ἔχει ἀνάγκην οὐδὲ τῶν φροντίδων

οὐδὲ τῶν δαπανῶν τοῦ μορεοσκώληκος, καὶ εἶναι ἀπηλλαγμένος τῆς ἐπιδημικῆς τούτου νόσου. Ὑπὸ κλωστικὴν ἔποψιν ὁ βόμβυξ τῆς αἰλάντου ἔχει τὸ ἐλάττωμα, ὅτι ὑφαίνει τὸ κουκούλιόν του μετὰ ὀπῆς, χρησιμευούσης εἰς ἔξοδον αὐτοῦ. Ἀφ' ἧς ὁμως ἐποχῆς ἐτελειοποιήθησαν τὰ νεώτερα ἐργαλεῖα, ἢ μεταξουργικὴ οὐδαμῶς διστάζει ἐνώπιον τοιαύτης δυσκολίας.

Ὁ δὲ βόμβυξ τῆς δρυός ὀνομάζεται ἐν Ἰαπωνίᾳ ὑ α μ α ί, ἀγαπᾷ τὴν ἐν ὑπαίθρῳ ζωὴν καὶ τοὺς ὄρεινους τόπους, ἀπαντᾶται εἰς τὰ βόρεια τῆς Σινικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ παρέχει κουκούλια ἀπαράλλακτα πρὸς τὰ τοῦ βόμβυκος τῆς μορέας. Ἄνευ οὕτω μεταβολῆς τινὸς ἐπὶ τῶν συνήθων τῆς Εὐρωπαϊκῆς μεταξουργίας ὀργάνων τὰ κουκούλια τοῦ βόμβυκος τῆς δρυός δύνανται ἀμέσως νὰ χρησιμοποιηθῶσιν. Ὅποια ἑκτασιν δύνανται νὰ λάβῃ ἢ καλλιέργεια τοῦ βόμβυκος τούτου, μαρτυρεῖ ἡ ἀφθονία τῆς ἐκ φύλλων δρυός τροφῆς αὐτοῦ. Παρατηρήθη ὁμως, ὅτι προτιμώτερα εἶναι τὰ φύλλα κλαδίων δευτεροετῶν, διότι εἶναι ἤττον τῶν πρωτοετῶν ὑδατώδη. Διάφορα ὑπάρχουσιν εἶδη τοῦ βόμβυκος τούτου· οὕτως ἐν Ἰαπωνίᾳ μὲν ἀποκλίνει πρὸς τὸ πράσινον, ἐν Ἰνδίᾳ δὲ ἀποκλίνει πρὸς τὸ μελάγχρουν. Ὁ Κ. Guérin-Méneville παρετήρησεν, ὅτι ὑφασμα σύμμικτον ἐκ μετάξης βόμβυκος μορέας καὶ μετάξης βόμβυκος δρυός, ἐμβαπτόμενον ἐκτὸς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ χρώματος, παριστᾷ κατὰ τὰς δύο οὐσίας αὐτοῦ ἐπαισθητὰς χρωματιστικὰς παραλλαγὰς.

Τὰ λοιπὰ εἶδη τῶν δοκιμαζομένων βομβύκων ἀνήκουσιν ἔτι εἰς τὴν σφαίραν τῆς καθαρᾶς ἐπιστήμης. Ἄλλ' ἐνῶ ἡ ἐφηρμοσμένη δύνανται νὰ ἐπεκτείνῃ ἔτι πρόσω τὰς ἀποκτηθεῖσας νεωτέρας ἀνακαλύψεις, ἃς ἐλπίζωμεν, ὅτι ἡ ἀρμονικὴ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν οἰκονομίας ἀνάπτυξις θέλει ταχέως στραφεῖ εἰς ἀναζήτησιν ἐπικουρίας ἐκ τῶν μεγάλων τούτων μαθημάτων τῆς μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ἀλληλοδιδασκαλίας.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ.

(Α' σύνοδος τῆς Ε' περιόδου).

Κατὰ τὴν 14 Φεβρουαρίου 1873 συνήλθε τὸ πρῶτον ἡ Βουλὴ ἐν τῷ μέσῳ θορύβου συμπρωματικοῦ. Ὁ κατάλογος τῶν ὀνομάτων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους διασχίζεται μεταξὺ τῶν χειρῶν τῶν γραμματέων, τοὺς ὁποῖους διαιρεῖ τὸ ζήτημα τῆς ἡλικίας, διότι, ὡς γνωστὸν, οἱ νεώτεροι τῶν βουλευτῶν καλοῦνται εἰς τὴν γραμματεῖαν τῆς Βουλῆς. Ἐνῶ δὲ συζητεῖται καὶ τὸ δίκαιον τοῦ πρώτου καταλαβόντος τὴν προεδρικὴν θέσιν ὡς πρεσβυτέρου βουλευτοῦ, «ἐγὼ (λέγει οὗτος) ἐκείνους γνωρίζω ὡς γραμματεῖς...»-«Δὲν εἰμπορεῖτε νὰ τοὺς ὀρίσητε σεῖς (ἀπαντῶσιν ἄλλοι). εἰμποροῦμεν νὰ ἀναβῶμεν ὅλοι ἐκεῖ καὶ δὲν ἤξεύρομεν ποῖος θὰ τὸ ἀποφασίσῃ...» Ἐπὶ τέλος ὑπερισχύουσιν οἱ πολλοὶ καὶ ἀγιάζεται ὑπὸ τῶν προσελθόντων ἀρχιερέων ἡ βουλευτικὴ αἴθουσα.

Πάντοτε, ὡς ἴσως οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους ἔρχονται εἰς τὴν πρωτεύουσαν, παρατηρεῖται ἀνησυχία τις εἰς τὰ πνεύματα τῶν διαχειριστῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἤδη ἡ Βουλὴ συνήρχετο μετὰ προηγουμένην διάλυσιν, φυσικῶς τῷ λόγῳ ἡ συγκίνησις ἦτο μεγαλειτέρα. Τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τῶν πραγμάτων. Ὅπως, ὅταν μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν ἐπιστρέφῃ ὁ κύριος εἰς τὴν οἰκίαν του, οἱ ὑπηρεταὶ αὐτῆς καταλαμβάνονται ὑπὸ διαφόρων αἰσθημάτων, οὕτω καὶ ὅταν ἡ Βουλὴ ἐπιστρέψῃ, ταραχὴ τις καταλαμβάνει τὴν ἐθνικὴν οἰκίαν. Οἱ ὑπόλογοι τρέμουσι καὶ πανταχόθεν τὰ βλέμματα στρέφονται πρὸς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἐπανελθόντος κυρίου.

Αἱ πράξεις τῆς Βουλῆς δύνανται νὰ μελετηθῶσιν ὑπὸ δύο κυριωτάτας ἐπόψεως, πολιτειακῆν καὶ οικονομικῆν. Ἡ πολιτειακὴ ἀπέβλεψε κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν λύσιν τοῦ συν-

ταγματικοῦ ζητήματος — ἡ κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος θὰ ἀπορρέῃ ἐκ τῆς πλειονοψηφίας τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ; Ναι ἢ ὄχι;—Αἱ περιπέτειαι τοῦ ζητήματος τούτου διαφεύγουσι τὰ ὄρια τῆς προκειμένης μελέτης. Ἐν τούτοις ἡ γενικὴ ἐποψὶς αὐτῶν κέκτηται μεγίστην κοινωνικὴν σημασίαν ἐκ τῆς λειτουργίας δύο ἐπισημοτάτων οικονομικῶν νόμων, ἐξ ὧν ὁ μὲν τῆς διαιρέσεως τῶν ἔργων, εἰσερχόμενος ἀπανταχοῦ καὶ ἐντὸς ἐτι τῶν πολιτικῶν ἔργων, διαιρεῖ τοὺς πολιτευομένους εἰς τόσας μερίδας ὅσαι δύνανται νὰ σχηματισθῶσιν ἰδιαιτέρας πρὸς τὴν ἐξουσίαν ὁδοί, ὁ δὲ τῆς ἐνώσεως τῶν ἔργων συνδέει τὰς διαφόρους μερίδας εἰς τὴν ὀριστικὴν νίκην. Ἐὰν ἐκ τῆς πολιτικῆς ζωῆς ἔλειπεν ὁ δεύτερος τῶν οικονομικῶν τούτων νόμων, ἤρχετο τὸ ἔθνος νὰ βασιλεύηται, ὅπως μεταπέση εἰς τυραννίαν, διότι οὐδὲν πρὸς ταύτην συντελεστικώτερον τῆς διαιρέσεως τῶν πολιτευομένων. Ἄλλ' ἐν συνταγματικῇ πολιτείᾳ ὑπάρχουσι δύο δυνάμεις, ἀφ' ἐνὸς εἷς, βασιλεὺς, καὶ ἀφ' ἑτέρου πολλοί, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ. Πέριξ τῶν δυνάμεων τούτων κινουῦνται ὅλα τὰ ἐλατήρια τοῦ συνταγματικοῦ μηχανισμοῦ, διαιροῦνται δὲ καὶ ἐνοῦνται τὰ ἔργα τῶν πολιτευομένων. Οὕτως οἱ μὲν δυσηρεστημένοι ἐκ τῆς Βασιλικῆς δυνάμεως φυσικῶς τῷ λόγῳ στρέφονται πρὸς τὴν Βουλευτικὴν καὶ τὰνάπαλιν, οἱ δὲ θεωρητικοί, προσπαθήσαντες νὰ περικαλύψωσι διὰ μυστηρίου τὰς δύο ταύτας φυσικὰς τάσεις, ἐγένοντο ὁ περίγελως τῶν πρακτικῶν.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι, ὅπου συνυπάρχει Βουλὴ καὶ Βασιλεὺς, δύο κυριώτατα κόμματα, γρήγορα ἢ ἀργά, θέλουσι πάντως συγκροτηθῆ, ὁμοσπονδία ὄντα μικροτέρων μερίδων. Οἱ πολιτικοὶ (ἀδιάφορον ἂν διαρκῶς ἢ παροδικῶς) ἐξ ἀνάγκης πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἑαυτοῦ τέχνης κατατάσσονται, φανερώς ἢ ληληθότως, εἰς τὴν σημαίαν μιᾶς τῶν δύο τούτων δυνάμεων. Οἱ μὲν βλέπουσι τὴν σωτηρίαν ἐν τῇ ἐπεκτάσει τῶν προνομίων τοῦ στέμματος, οἱ δὲ ἀπ' ἐναντίας ἐν τῷ περιορισμῷ αὐτῶν. Ὁ Mirabeau ἔλεγεν «τὰ

μὲν προνόμια θὰ ἐκλείψωσιν, ὁ δὲ λαὸς αἰώνιος». Οἱ μὲν ἔχουσι τὰ νεῦρα ὑπὲρ πολὺ λεπτοφυῆ, ἵνα ἀντέχωσιν εἰς τοὺς μεγάλους κοινοβουλευτικούς ἀγῶνας καὶ εὐρίσκουσι μείζον συμφέρον ἐν ταῖς ραδιουργίαις τῶν αὐλῶν. Διὰ τοὺς δὲ ὁ κοινοβουλευτικὸς ἀήρ εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸς ἀήρ, ὅστις προώριστα νὰ καθαρῖζη τὰς μiasματικὰς ἀναδόσεις τῶν διαφορῶν τῆς ἐξουσίας σταθμῶν. Οἱ μὲν ἐπισείουσι τὸ φοβερόν δικαίωμα τῆς διαλύσεως, οἱ δὲ τὸ ἐτι φοβερώτερον δικαίωμα τῆς ἐπιμονῆς, διότι, καθὼς ἔλεγεν ὁ μωρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, «τί θὰ ἔπραττες, Κάρολε, ὅταν, ἐνῶ λέγεις σὺ ναι, ἄλοιπὸς κόσμος λέγει ὄχι;»

Ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἐπικίνδυνος ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τοῦ Βασιλικοῦ καὶ τοῦ Βουλευτικοῦ κόμματος, τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα εἶναι πατὴρ ἀμφοτέρων καὶ μόνον ἐκείνην τὴν στιγμήν θὰ ἀλλοιωθῆ ἢ φυσικῆ αὐτῆ ἐνέργεια, ὅταν οἱ συνταγματικοὶ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἀναβιβάσωσι τοὺς βασιλεῖς τῶν, εἴτε ὡς οἱ Θράκες ἄλλοτε ἐπὶ σήλης ὑψηλῆς, εἴτε ὡς οἱ Ἄγγλοι νῦν ἐπὶ νεφέλης Ὀλυμπίας. Τὸ συνταγματικὸν λοιπὸν ζήτημα, τῆς πράγματι ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ συγκροτήσεως τῶν Ὑπουργικῶν Κυβερνήσεων, διατελεῖ ἀναγκαίως ὑπὸ ἀναβλητικὸν ὄρον. Πρέπει δὲ αἱ πολλαὶ τῆς πολιτικῆς μερίδες νὰ ἔχωσιν ἄλλα κέντρα ἐνώσεως, καθὼς π. γ. ἐν Ἀγγλίᾳ, τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς προσόδου, ἵνα ἐπὶ τοιαύτης παλαίστρας συγκροτῶνται οἱ συνταγματικοὶ ἀγῶνες καὶ μετρῶνται αἱ κοινοβουλευτικαὶ πλειονοψηφίαι.

Αἱ οικονομικαὶ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς δύνανται νὰ μελετηθῶσιν ὑπὸ τρεῖς ἐπόψεις, γενικοῦ, τοπικοῦ καὶ προσωπικοῦ συμφέροντος. — Ἡ τελευταία ἐποψὶς περιλαμβάνει 47 νόμους, ἐξ ὧν οἱ μὲν ΥΟ', ΥΟΔ' καὶ ΥΠΒ' ὀρίζουσι νέας συντάξεις καὶ προικήσεις τῶν οικογενειῶν Μιαούλη, Μπότσαρη καὶ Μακρυγιάννη. Ἐκτὸς τῶν ἤδη παρ' αὐτῶν κανονικῶς λαμβανομένων, ἡ μὲν πρώτη κληρονομεῖ (ἀρχὴ ὀλεθρία) τὴν σύνταξιν τῆς ἀποβιωσάσης Ἑλένης Κουντου-

ριώτου δρ. 6000 κατ' ἔτος, ἡ δὲ δευτέρα αὐξάνει τὴν ἐνιαιυσίαν μερίδα τῆς κατὰ 3 600 δρ. καὶ ἡ τρίτη κατὰ 300 στρέμματα ἐθνικῆς γῆς πρὸς ἐκάστην θυγατέρα. Οἱ δὲ νόμοι ΥΞΕ' καὶ ΥΞΗ' ἀφορῶσι καθυστερουμένας βουλευτικὰς ἀποζημιώσεις τῶν ἐτῶν 1866 καὶ 1868. Ὁ δὲ ΥΟΓ' βαθμολογεῖ εἰς ὑπουργικούς γραμματεῖς ἅ τάξεως τοὺς εἰκοσαετῆ ὑπηρεσίαν διανύσαντας ἐν τοῖς νομοθετικοῖς σώμασι δυνάμει τοῦ νόμου βοηθούς. Ὁ δὲ ΥΔΑ' νόμος, χορηγεῖ πενταετὲς προνόμιον εἰς τὴν ἐταιρίαν «Ἐργαστήριον χημικῶν προϊόντων τῆς Ἑλλάδος» πρὸς παραγωγὴν διχρωμικοῦ καλλίου, παρασκευὴν χρωμίτου, θειικοῦ ὀξέως, σόδας, ὑδροχλωρικοῦ ὀξέως, θειικοῦ νατρίου καὶ λοιπῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ καταστατικῷ τῆς ἐταιρίας (ἐδάφ. ἀ—ς' § 2). Ἡ ὅλη ἀπαρίθμησις φέρει κατὰ νοῦν τὴν ὑπὸ τοῦ μεγάλου βασιλέως γενομένην τελευταῖον πρὸς τὸν Γερμανὸν Rauter συλλήθδην παραχώρησιν πλείστων ἐν Περσίᾳ βιομηχανικῶν προνομίων. Ἐν τούτοις παρατηρητέον, ὅτι κατὰ περίεργόν τινα οικονομικὸν συνδυασμὸν, τὸ ἡμέτερον προνόμιον δὲν ἀποκλείει τὸν ἀναγωνισμὸν (!), διότι κατὰ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ νόμου «τὸ ἀποκλειστικὸν τοῦτο προνόμιον δὲν ἐπιφέρει βλάβην εἰς τὴν ἀνώνυμον ἐταιρίαν, τὰ Νατρουργεῖα τῆς Κερκύρας, καθὼς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ Ἑλληνικὰ βιομηχανικὰ καθιδρύματα, ὧν ἀπάντων τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις κυροῦνται καὶ διὰ τοῦ παρόντος νόμου ὡσαύτως ἐξασφαλίζονται». Καὶ ἄλλοτε ὁμοῦς εἶπον (Ὀικονομικὴ Ἐπιθεώρησις σελ. 237), «θὰ ἦτο χρησιμότερον εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ, ἵνα ὀργανίσωσι παρ' ἑαυτοῖς διαρκῆ (καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τῶν) ἐπιτροπὴν εἰς μελέτην καὶ προπαρασκευὴν τῶν εἰς τὴν πρακτικὴν αὐτῶν λύσιν ὑπαγομένων οικονομικῶν ζητημάτων». Εἶναι τῷ ὄντι στοιχειωδέστατον, ὅτι ὅταν εἰς ὅλους τοὺς βιομηγάνους δίδεται τὸ προνόμιον, οὐδεὶς τούτων εἶναι προνομιοῦχος. Καὶ ταῦτα, ἀνεξαρτήτως τῶν τοιούτων ἢ τοιούτων οικονομικῶν τοῦ προνομίου ὑπὸ γενικὴν ἐποψίν ἀποτελεσμάτων.

Ἡ ἑτέρα ἐποψίς τῶν τοπικῶν συμφερόντων περιλαμβάνει 6 νόμους, ὧν ὁ μὲν ΥΟΗ' ἀπονέμει εἰς τὴν πόλιν τῆς Χαλκίδος, πρὸς διοχέτευσιν ποσίου ἐν αὐτῇ ὕδατος, τὸ ἥμισυ τῶν διὰ τοῦ ἀπὸ 23 Ἰβρίου 1853 νόμου περὶ διωρύξεως τοῦ πορθμοῦ Εὐρίπου ἐπιβληθέντων φόρων, καὶ τὰ δυνάμει τοῦ ἀπὸ 26 Ἀπριλίου 1867 εἰσπραχθέντα. Καθ' ἕκαστον μῆνα τὰ ποσὰ ταῦτα συγκεντροῦνται ἐν τινι τῶν ἐν Ἑλλάδι τραπεζῶν μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ἀναγκαίου διὰ τὴν Χαλκιδικὴν ὑδρονομίην κεφαλαίου, τὸ ὅποσον δύναται ὁ δῆμος νὰ δανεισθῇ, παραχωρῶν τὴν ἐκ τοῦ παρόντος νόμου πρόσσοδον ὡς καὶ οἴανδήποτε ἄλλην δημοτικὴν. — Ὁ δὲ ΥΠ' νόμος λαμβάνει πρόνοιαν περὶ τῶν ὀφειλῶν τῆς ἐπαρχίας Ζακύνθου, εἰς ἐξόφλησιν τῶν ὁποίων ἐπιτρέπει συνοπτικὴν ἐκποίησην ἐνὸς ἢ πλείοτέρων ἐπαρχιακῶν κτημάτων. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὸν νόμον τῆς 27 Μαΐου 1871 διετάσσεται ἡ διανομὴ τῆς ἐπαρχιακῆς ταύτης περιουσίας μεταξὺ τῶν διαφόρων τῆς νήσου δῆμων, ὑποθέτω ὅτι ὁ νόμος οὗτος ἔμεινεν ἀνεκτέλεστος. Οὕτω συμβαίνει πάντοτε! Εἰς νόμος ἐκδίδεται καὶ ἕτερος μένει ἀνεκτέλεστος! Τὸ φυσικώτερον ἦτο νὰ διανεμηθῶσι μεταξὺ τῶν δῆμων τὰ κτήματα τῆς ἐπαρχίας καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τὰ χρέη αὐτῆς, φόρος δὲ τις δημοτικὸς (ἐν τῶν κτημάτων ἢ συντήρησις συμβάλλει πρὸς δημοτικούς σκοπούς) ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἐπαρχιακῶν δανειστῶν. — Ὁ δὲ νόμος ΥΝ' ἐπεκτείνει καὶ ἐν τῇ νήσῳ Ἰθάκης τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀπὸ 6 Ἰουλίου 1872 νόμου περὶ δημοτικῆς κατὰ τὰς νήσους τῆς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου φορολογίας, στηριζομένης ἐπὶ τῶν ἐξῆς βάσεων. 2 τοῖς $\frac{1}{10}$ πρόσθετον τέλος ἐπὶ τῆς ἐκ τῶν νήσων ἐξαγωγῆς, 1 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\frac{1}{10}$ ἐπὶ τῶν εἰς τὰς νήσους εἰσαγομένων ὀνίων καὶ ἐμπορευμάτων κατὰ τὰ ἄρθρα 1—5 τοῦ ἀπὸ 22 Ἰβρίου 1847 νόμου, κατὰ τὰ ὅποια διατηρεῖται συγχρόνως ὑπὲρ τῶν δῆμων, ἐνθα ὑπάρχει ἐγκαθιδρυμένη τελωνιακὴ ἀρχή, ἰδιαιτέρον φορολογίας δικαίωμα. Τὰ ἐκ τῶν 2 καὶ 1 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\frac{1}{10}$ εἰσπραττόμενα ὑπὸ τῶν τελωνιακῶν ἀρχῶν διανέμονται

κατὰ μῆνα εἰς τοὺς δῆμους (ἀφαιρουμένου κατὰ τριμηνίαν $\frac{1}{10}$ εἰς πληρωμὴν τῶν πρὸς τὸ δημόσιον παλαιῶν αὐτῶν χρεῶν) κατὰ διάφορον τρόπον, διότι τὸ μὲν ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς προερχόμενον διαιρεῖται ἐν Κεφαλληνίᾳ μὲν κατ' ἐπαρχίας, διανεμομένων τῶν εἰσπράξεων ἐκάστης εἰς τοὺς οἰκείους δῆμους ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, ἐν Ζακύνθῳ δὲ διαμοιράζεται εἰς ἅπαντας τοὺς δῆμους ἐξίσου· τὸ δὲ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς προερχόμενον διανέμεται ἀδιακρίτως μεταξὺ τῶν ἐν ἑκατέρᾳ τῶν νήσων δῆμων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἰθάκην ὁ νέος νόμος ἐξωμοίωσε τὴν διανομὴν τοῦ πρώτου τέλους πρὸς τὴν τοῦ δευτέρου, ἀναλόγως τοῦτέστι τοῦ πληθυσμοῦ τῶν δῆμων. — Ὁ δὲ νόμος ΥΞΔ', ἐπιτρέπων τὴν ἀποταμίευσιν σιτηρῶν καὶ ἐν τοῖς τελωνείοις Λευκάδος καὶ Ἰθάκης, ἐκπληροῦ μὲν οὐσιώδη τῶν νήσων ἀνάγκην, εἶναι ὅμως καθαρὰ νομοθετικὴ πολυτέλεια, διότι κατὰ τὸ ἄρθρον 61 τοῦ ἀπὸ 19 Μαρτίου 1843 ὀργανικοῦ τῶν τελωνείων νόμου «τοιαῦτα ἀποταμιευτικὰ καταστήματα συσταίνονται διὰ διαταγμάτων, ἂν ἡ σύστασις αὐτῶν ἤθελε θεωρηθῆ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως συμφέρουσα.» — Ὁ δὲ νόμος ΥΠΘ' ἀφορᾷ τὴν σύστασιν ἐπαρχιακοῦ ἐν Πύργῳ γυμνασίου ἢ συντήρησις τοῦ ὁποίου (ἀνεξαρτήτως τῶν προσφορῶν καὶ κληροδοτημάτων, πρὸς ἃ ἐν ἄρθρῳ 1 § γ' ὁ νομοθέτης ἀποτείνεται) ἐπιβαρύνει τὰ ταμεία τῶν λιμένων Κατακόλου καὶ Κυλλήνης (12 χιλ. δρ. τὸ α' καὶ 4 χιλ. δρ. τὸ β' κατ' ἔτος), τὸν δημόσιον θησαυρὸν, ὅστις ὑποχρεοῦται εἰς ἀνάλογον ἐτησίαν χορηγίαν καὶ εἰς παραχώρησιν 50 στρεμμάτων ἐθνικῆς γῆς πρὸς σχηματισμὸν κήπου τοῦ γυμνασίου, καὶ τὸν δῆμον Λετρίνων, ὀφείλοντα νὰ χορηγήσῃ κατάλληλον κατάστημα διὰ τε τὸ γυμνάσιον, τὴν βιβλιοθήκην μετὰ τοῦ μουσείου καὶ τὸ γυμναστήριον. Ἡ περιουσία τοῦ γυμνασίου διαχειρίζεται ὑπὸ τῆς ἐφορείας αὐτοῦ, ἣτις πληρώνει τοὺς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ, ὅπερ ἐν τούτοις ἐξομοιοῦται πρὸς τὸ τῶν λοιπῶν τοῦ Κράτους γυμνασίων ὡς πρὸς τὴν ἐν γένει ἐξουσίαν τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας

καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου περὶ συντάξεως τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων. — Ὁ δὲ νόμος ΥΠΕ' ἐπιγράφεται μὲν περὶ συνοικισμοῦ τῶν Κορινθίων, ἀφορᾷ ὅμως μᾶλλον τὸ σχέδιον τῆς νέας πόλεως αὐτῶν, ὀργανισθείσης πρὸ δεκαπενταετίας ἤδη διὰ τοῦ νόμου τῆς 40 Μαΐου 1858. Ἐπειδὴ εἰς τὴν Νέαν Κόρινθον εἶχε δοθῆ μείζων τοῦ δέοντος ἕκτασις, πολλοῖς δὲ τῶν ἐκ τῆς παλαιᾶς Κορίνθου καὶ τῶν Ἑξαμηλίων ἀποικησάντων παρεχωρήθησαν γῆπεδα πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Λεύκων, τὰ ὅποια ἀφείθησαν ἀνοικοδόμητα, ὁ νέος νόμος, ἀκολουθῶν τὴν μέθοδον τοῦ ἀρχικοῦ, παραχωρεῖ αὐτοῖς ἕτερα οἰκόπεδα ἐκ τοῦ λοιποῦ σχεδίου τῆς πόλεως, καὶ τάσσει διορίαν τριῶν μὲν μηνῶν πρὸς δῆλωσιν τῆς περὶ ἀνταλλαγῆς θελήσεώς των, δύο δὲ ἐτῶν πρὸς οἰκοδόμησιν τῶν νέων οἰκοπέδων ἐπὶ ποινή ἀπωλείας τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν.

Ἡ δὲ τρίτη ἐποψις, τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, περιλαμβάνει 21 νόμους, οἵτινες δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τέσσαρας κατηγορίας, ἐξ ὧν ἡ μὲν Α'—, ἀφορᾷ τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς ἐπικρατείας, περιλαμβάνει 5 νόμους, τῶν ὁποίων οἱ μὲν ΥΞΑ' καὶ ΥΞΓ' ἐχορήγησαν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν 5 989 500 δρ. διὰ τὰς προκαταβληθείσας παρ' αὐτῆς δαπάνας τοῦ Ἀπριλίου καὶ Μαΐου εἰς λῆσμον τοῦ ἐνιαυσίου προϋπολογισμοῦ, οἱ δὲ ΥΟΑ' καὶ ΥΟΒ', ὑπολογίζοντες κατὰ τὸ 1873 τὰ ἔσοδα τοῦ Κράτους εἰς δρ. 35 757 000 καὶ τὰ ἔξοδα αὐτοῦ εἰς δρ. 35 929 035 (ἐπομένως διὰ τὴν ἰσορροπίαν ὑπολείπονται δρ. 172 035), ἐχορήγησαν τῇ Κυβερνήσει ἀπέναντι τῶν τελευταίων 1 250 000 διὰ τὸ ἐξωτερικὸν χρέος, 6 394 457 διὰ τὸ ἐσωτερικόν, 3 074 320 διὰ συντάξεις, 1 425 000 διὰ τὸν Βασιλέα, 450 000 εἰς ἔξοδα τῆς Βουλῆς, 763 020 διὰ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, 1 289 549 διὰ τὸ τῶν Οἰκονομικῶν, 1 694 478 διὰ τὸ τῶν Ναυτικῶν, 1 748 566 διὰ τὸ τῆς Παιδείας, 2 652 659 διὰ τὸ τῆς Δικαιοσύνης, 3 943 993 διὰ τὸ τῶν Ἐσωτερικῶν, 7 446 490 διὰ τὸ τῶν Στρατιωτικῶν, 2 584 803 εἰς ἔξοδα διοικήσεως καὶ ἐπιστασίας

καὶ 1 848 000 εἰς διαφόρους πληρωμάς. Παρατηρητέον ὅτι ὁ ΥΟΒ' νόμος ἐπιτρέπει τὴν ἐν ἀ π ο υ σ ῖ α τ ῆ ς Β ο υ λ ῆ ς δαπάνην καὶ ἐτέρων ποσῶν, ἐὰν τὰ ἀνωτέρω δὲν ἐπαρκῶσιν (ἀνευ ὅμως ἐπεκτάσεως τῆς ὑπηρεσίας), εἰς τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην, εἰς τὴν γενικὴν ἀσφάλειαν, εἰς μετακινήσεις στρατοῦ, εἰς ποσοστὰ φορολογικῶν εἰσπράξεων, ἀπόδοσιν κεφαλαίων ὁδοποιίας, διεθνῶν ταχυδρομικῶν καὶ τηλεγραφικῶν δικαιωμάτων, ἐξόρυξιν ὀρυκτῶν, καλλιέργειαν καὶ μεταφορὰν ἀλάτων, ἐπιστροφὰς χρημάτων καὶ ἀντιμισθίας δικηγόρων. Ἡ ὅλη λοιπὸν ὑπαρξίς τῆς Κυβερνήσεως περιορίζεται ἐντὸς τοῦ αὐστηροῦ τούτου κύκλου τῶν δοθεισῶν αὐτῇ χορηγιῶν. Ἴνα δαπανήσῃ πέραν αὐτῶν πρέπει νὰ τεθῆ ἐκ τ ὁ ς τ ο ὕ ν ὄ μ ο υ, διότι κατὰ τὸ ἄρθρον 60 τοῦ συντάγματος μόνη ἡ Βουλὴ ψηφίζει τὰ ἔξοδα τοῦ Κράτους. Ἐκαστος οὕτω προϋπολογισμὸς ἀποτελεῖ ἀναγκαῖον κυβερνητικὸν ὄριον, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ κυβέρνησις, ὡς πᾶς ἄλλος ἐντολοδόχος, δίδει λόγον τῶν πεπραγμένων ἐνώπιον τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους. Εὐαρεστεῖ; Τῇ δίδεται παράτασις ἐνιαυσίου ἐτι ζωῆς. Δὲν εὐαρεστεῖ; Ἀποθνήσκει ἐξ ἀσιτίας. Ταῦτα εἶναι τόσον στοιχειώδη, ὅσον καὶ αἱ συνέπειαι πρόδηλοι. Διότι ὅταν τεθῆ τίς ἐκ τ ὁ ς τ ο ὕ ν ὄ μ ο υ, πῶς θὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐκ τοῦ νόμου ὑποταγήν; Ὅταν δὲ ἐκλείπη ἡ ἰδέα τῆς ν ο μ ῖ μ ο υ Κυβερνήσεως, τότε ἕκαστος πρέπει νὰ λέγῃ πᾶσαν πρωίαν «*malo periculosam libertatem quam quietum servitium* — προκρίνω ἐλευθερίαν μετὰ κινδύνων ἢ ἀτάραχον δουλείαν».

(Ἐπεται συνέχεια.)

ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑ.

Ὁ διεξεργώμενος τὰς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δημοσιευομένας ἐφημερίδας πείθεται, ὅτι αἱ ἐργατικαὶ ἐν γένει τάξεις, καὶ ἰδίως ἡ πολυπληθεστάτη καὶ φιλοπονωτάτη τάξις τῶν γεωργῶν, μαστίζονται συχνάκις ὑπὸ τῆς λεγομένης «τοκογλυ-

φίας». Ἄλλὰ τί ἐστὶ τοκογλυφία; τίνα τὰ αἷτια τοῦ οἰκονομικοῦ τούτου φαινομένου; τίς ὁ τρόπος, ἂν ὄχι τῆς θεωραπείας, τοῦλάχιστον τῆς περιστολῆς τοῦ κακοῦ;—Ἡ λύσις τῶν ζητημάτων τούτων ὑπάγεται ἀναντιρρήτως, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ μόνου ἐν Ἑλλάδι σπουδαίου περιοδικοῦ οἰκονομικοῦ συγγράμματος, τῆς «Οἰκονομικῆς, λέγω, Ἐπιθεωρήσεως».

Ὅτι ἡ τοκογλυφία ἀναστέλλει καὶ συμπνίγει πολλάκις τὰ παραγωγικὰ ἔργα, παρ' οὐδενὸς ἀμφισβητεῖται. Τοῦτο δὲ, καθότι οἱ ὑπέρογκοι τόκοι, ἐπιβαρύνοντες ὑπερμέτρως, ἢ ἀπορροφῶντες τὰ εὐλογα κέρδη τῆς βιομηχανίας, ἐξομοιοῦνται μὲ τοὺς φόρους, οἵτινες ἐλαφροὶ μὲν καὶ εὐδίαστακτοι ὄντες, δὲν διακωλύουσι τὴν βιομηχανικὴν τῆς κοινωνίας προαγωγὴν, βαρεῖς δὲ καὶ φορτικοὶ γινόμενοι, καταπνίγουσιν ἐν τῇ γενέσει τῆς, πᾶσαν παραγωγικὴν ἐπιχείρησιν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην διὰ ζωηροτάτης εἰκόνας ἐξέφρασεν ὁ Τυργότος, εἰπὼν, ὅτι «οἱ ὑπέρογκοι τόκοι, ὡς τὰ κατακλυσμιᾶτα ὕδατα, καθ' ὅσον μὲν ἀνυψοῦνται, καταστρέφουσι τοὺς εὐανθεῖς λειμῶνας καὶ τοὺς εὐκάρπους ἀγρούς, καθ' ὅσον δὲ καταπίπτουσιν, οἱ αὐτοὶ ἀγροὶ ἀναθάλλουσιν, ἀνακτῶντες τὴν προτέραν αὐτῶν γονιμότητα». Ἡ τοκογλυφία λοιπὸν, ἢ οἱ ὑπέρογκοι τόκοι καθιστῶντες ἄγονον τὴν ἐργασίαν, εὐλόγως θεωροῦνται, ὡς ἀληθῆς μάστιξ τῆς βιομηχανίας.

Ἄλλὰ τίς ἀκριβέστερον ἢ ἔννοια τῆς τοκογλυφίας;

Ἐκεῖ μὲν ὅπου ὁ ἀστυκὸς νόμος ἔταξεν ἀνώτατόν τινα ὅρον τῶν ἐκ συμβάσεως τόκων, ὁ καθ' ὑπέρβασιν ἐκτοκισμὸς τῶν χρημάτων, θεωρεῖται ὡς τοκογλυφία. Παρ' ἡμῖν δὲ, ἐνθα ὁ ἀστυκὸς νόμος οὐδένα τάσσει ἀνώτατον ὅρον τόκου, ἡ τοκογλυφία εἶναι ζήτημα ὅλως πραγματικόν, ἢ πλουτολογικόν, χαρακτηριζομένη ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 434 τοῦ Ποινικοῦ νόμου, ὡς «καταπλεονέκτησις εἰς πιστωτικὰς ὑποθέσεις, τοῦ ἐτέρου τῶν συμβαλλομένων, διὰ συμφωνίας, ὡς αἰσχροκερδοῦς θεωρουμένης». ἐξ οὗ δὴλον, ὅτι ἡ τοκογλυφία, ἐμφαίνει ἰδέαν ὅλως σχετικὴν, καθότι ἢ ὡς αἰσχροκερδὴς θεωρουμένη συμφωνία ἐν Ἀθήναις λ. γ. ὅπου τὰ κεφάλαια εἰσὶν

ἀφθονώτερα, δὲν εἶναι τοιαύτη ἐν Τριπόλει ἢ ἐν Μεγαλοπόλει, ἐνθα τὰ κεφάλαια εἰσὶ σπανιώτερα, ἢ μᾶλλον δυσπρόσιστα. ὥστε ἡ τοκογλυφία εἶναι γινόμενον ὅλως οἰκονομικόν, εἶναι τὸ παραγόμενον τῶν οἰκονομικῶν στοιχείων ἐκάστης κοινωνίας. Τῶντι τίς ὁ λόγος τῶν ὑπερόγκων τόκων ἢ τῆς τοκογλυφίας; Ἡ ἔλλειψις κεφαλαίων, καὶ ἰδίως ἡ ἔλλειψις πίστεως καὶ ἀσφαλείας, καὶ ἡ πολλαχοῦ δυσχερῆς, βραδεῖα καὶ δαπανηρὰ ἐκτέλεσις τῶν συμβολαίων καὶ τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων. Ἐπειδὴ δὲ τὰ στοιχεῖα ταῦτα κατὰ τόπους καὶ χρόνους μεταβάλλονται, ἄρα ὅ,τι ἐνταῦθα θεωρεῖται ὡς τοκογλυφία, δηλ. ὡς καταπλεονέκτησις τοῦ ἐτέρου τῶν συμβαλλομένων, πιθανὸν ἀλλαγῶν νὰ ἴηται τὸ φυσικὸν παραγόμενον τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν στοιχείων, τῶν ἐπιδρώντων ἐπὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν τόκων, παραγόμενον, ὡς ἐρρέθη, καθαρῶς πλουτολογικόν.

Ὅπως λοιπὸν περισταλῶσι τὰ ἐκ τῆς τοκογλυφίας πηγάζοντα ἀτοπήματα, δεόν νὰ μεταβληθῶσιν αἱ περιστάσεις, αἱ ἐπὶ τοῦ τόκου τῶν κεφαλαίων ἐπιδρῶσαι, δηλ. νὰ πολλαπλασιασθῶσι τὰ κεφάλαια, καὶ νὰ παγιωθῇ ἡ πίστις, ἢ ἀσφάλεια καὶ ἐν γένει ἡ ἔννομος τάξις.

Ποσαχῶς δὲ δυνάμεθα νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὰ ἐνεργὰ κεφάλαια, ὧν ἀνευ οὐδεμίας βιομηχανικῆς ἐπιχείρησις εὐδοῦται; Ἡ ἐφελκύνοντες αὐτὰ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἢ διευκολύνοντες καὶ ἐμφυχοῦντες τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἐν Ἑλλάδι ὑπαρχόντων κεφαλαίων, ἢ τέλος ἐνισχύοντες τὸν σχηματισμὸν νέων κεφαλαίων, διὰ τῆς προαγωγῆς τῶν παραγωγικῶν ἔργων.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου τρόπου τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν κεφαλαίων παρατηρῶ, ὅτι ἡ συρροή κεφαλαίων ξένων εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ ἐπωφελῆς χρῆσις αὐτῶν, οὐ μόνον ἤθελε ζωογονήσει τὰ παρ' ἡμῖν παραγωγικὰ ἔργα, ἀλλ' ἤθελεν εἶσθαι καὶ τὸ περιφανέστερον τεκμήριον τῆς ἀγαθῆς καὶ σώφρονος διοικήσεως τῶν δημοσίων πραγμάτων. Δὲν πρέπει μόνον τοῦτο νὰ μεγαλοποιῶμεν ὑπὲρ τὸ δεόν, τὸ πλεονέκτημα τοῦτο, πρεσβεύοντες ὅτι διὰ μόνῃς τῆς εἰσα-

γωγής ξένων κεφαλαίων δύναται να προαχθῆ παρ' ἡμῖν, ἢ γεωργία καὶ ἐν γένει ἡ ἐθνικὴ βιομηχανία· καθότι ἐν ὄσῳ τὰ ἐγγώρια κεφάλαια, ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ἀποχρώσεως ἀσφαλείας, δυσκόλως κυκλοφοροῦσιν, ἢ ἐν ὄσῳ αἱ παραγωγικαὶ τάξεις, ἔνεκα τῶν παρεμβαλλομένων προσκομμάτων εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐνέργειαν, ἔνεκα λ. χ. τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος πλημμελεστάτου φορολογικοῦ τῆς γῆς συστήματος, ἢ τῆς ἀτελείας τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, κτλ. ὀλίγα παράγουσαι, ἐλάχιστα ἀποταμιεύουσιν, ἢ βιομηχανία οὐδέποτε θέλει ἀπαλλαγθῆ τοῦ καταθλίβοντος αὐτὴν ὀργανικοῦ νοσήματος, τῆς σπάνεως, λέγω, τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν ὑπερόγκων τόκων.

Ἡ Κυβέρνησις σκοποῦσα διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ξένων κεφαλαίων, νὰ χορηγήσῃ κεφάλαια εἰς τὴν γεωργίαν, καὶ νὰ ἀνορθώσῃ ἰδίως τὴν ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν, ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν σύμβασιν περὶ συστάσεως Τραπεζῆς κτηματικῆς πίστεως, κυρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 28 Ἰουλίου 1873.

1.

Διὰ τῆς συστάσεως τοιαύτης Τραπεζῆς, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι οὐκ ὀλίγα ξένα κεφάλαια ἤθελον εἰσαχθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ ὅποια ἀκωλύτως κυκλοφοροῦντα, ἠδύναντο δραστηρίως νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐμπέδωσιν τῆς κτηματικῆς πίστεως, καὶ εἰς τὴν ἐλάττωσιν, ἐν γένει, τῶν τόκων. Τῶντι ὅπου τοιαῦτα ἰδρύθησαν καταστήματα, οἱ μὲν ἰδιοκτῆται, οἱ δεόμενοι κεφαλαίων ἀπηλλάγησαν τῆς δυσχεροῦς φροντίδος τοῦ ἐπιζητεῖν καὶ ἀνευρίσκειν τὸν βουλόμενον νὰ δανείσῃ κεφαλαιοῦχον, οἱ δὲ κεφαλαιοῦχοι οἱ σκοποῦντες νὰ δανείσωσιν ἐπικερδῶς τὰ κεφάλαια αὐτῶν, ἀπηλλάγησαν ὡσαύτως, τῆς φροντίδος τοῦ ἐπιζητεῖν τὸν βουλόμενον νὰ δανεισθῆ· ἀμφότεροι δὲ, δηλ. οἱ τε ζητοῦντες δάνεια καὶ οἱ κατ' ἰδίαν κεφαλαιοῦχοι, οἱ βουλόμενοι νὰ χρησιμοποίησωσι τὰ κεφάλαιά των, ἀπευθύνονται πρὸς τὴν κτηματικὴν Τράπεζαν· αὕτη δὲ, ὀρωμένη ἐκ τινος μετοχικοῦ κεφαλαίου, ὅπερ κατὰ τὸ ἄρθρ. 3 τοῦ περὶ συστάσεως κτη-

ματικῆς Τραπεζῆς νόμου ὠρίσθη εἰς 20,000,000 φράγκων, ἔπαυξάνει αὐτὸ ἐκ τε καταθέσεων καὶ ἐκ δανείων καὶ παραδίδει εἰς τοὺς κατ' ἰδίαν κεφαλαιοῦχους, τοὺς δανείζοντας εἰς αὐτὴν τὰ κεφάλαιά των, κτηματοῦγραφα, ἢ κτηματικὰ ὁμολογία, φερούσας τόκον ἐτήσιον καὶ ἐξοφλουμένας διὰ κληρώσεως μετὰ τινος ἀμοιβῆς ἢ τυχηρῶν κερδῶν, συμφῶνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 4 τοῦ νόμου.

Οἱ ἰδιοκτῆται δανειζόμενοι ἐπὶ ὑποθήκῃ καὶ λαμβάνοντες τὸ $\frac{1}{2}$ τῆς ἀξίας τοῦ κτήματός των, κατὰ τὸ ἄρθρ. 5, ὑποχρεοῦνται νὰ καταβάλλωσιν εἰς τὴν ἐταιρίαν ἐτήσιος δόσεις, περιλαμβανούσας τὸν τόκον τοῦ ληφθέντος κεφαλαίου, χρεώλυτρόν τι καὶ τὸ δι' ἔξοδα διοικήσεως δικαίωμα, κατὰ τὸ ἄρθρ. 6· ἀλλ' ὁ πληρωτέος τόκος δὲν δύναται νὰ ὑπερβῆ τὰ 8% κατ' ἔτος, τὸ δὲ δι' ἔξοδα διοικήσεως δικαίωμα, τὸ 4% κατὰ τὸ ἄρθρ. 7· τὸ δὲ χρεωλύσιον ὑπολογίζεται κατὰ τὰς προθεσμίας τῶν δανείων, αἵτινες ἔσονται δέκα μὲν ἐτῶν αἱ βραχύτεραι, 30 δὲ αἱ μακρότεραι.

Οὕτω λοιπὸν, οἱ μὲν κατ' ἰδίαν κεφαλαιοῦχοι, δανείζοντες εἰς τὰς Τραπεζὰς τῆς κτηματικῆς πίστεως τὰ κεφάλαια αὐτῶν, οὐ μόνον ἀπολαμβάνουσι διττὴν ἀσφάλειαν, τὴν τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου καὶ τὴν τῶν ἐνυποθήκων κτημάτων, ἀλλὰ καὶ δύνανται, ἐκποιοῦντες τὰ κτηματοῦγραφα, ἅτινα ἔχουσιν εἰς χεῖρας αὐτῶν, νὰ πληρωθῶσιν, ἐὰ θελήσωσι, πρὸ τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας. Οἱ δὲ ἰδιοκτῆται δανειζόμενοι ἐπὶ ὑποθήκῃ ὑπὸ μακρὰς προθεσμίας, δύνανται κατὰ μικρὸν καὶ βαθμηδὸν νὰ ἐξαγοράσωσι τὸ χρέος αὐτῶν, ποριζόμενοι ἐκ τῶν κτημάτων αὐτῶν, οὐ μόνον τὸν ἐτήσιον τόκον ἀλλὰ καὶ τι χρεωλυτικὸν ποσὸν, πρὸς ἀπόσβεσιν τοῦ χρέους των.

Ἄλλ' ὅπως δυναθῶσιν αἱ τοιαῦται ἐταιρίαι νὰ ἐκπληρώσωσι τὰς πρὸς τοὺς πιστωτὰς αὐτῶν ὑποχρεώσεις, ἀνάγκη αἱ ἐνιαύσιαι δόσεις νὰ καταβάλλωνται ἀκριβῶς καὶ ἐγκαίρως εἰς τὴν ἐταιρίαν ὑπὸ τῶν ὀφειλετῶν αὐτῆς, καθ' ὅσον αἱ ὑποχρεώσεις τῆς ἐταιρίας πρὸς τοὺς πιστωτὰς αὐτῆς καὶ τῶν ὀφειλετῶν πρὸς τὴν ἐταιρίαν εἰσὶν ἀλληλένδετοι. Ἐπὶ

τούτω, δὲ πρὸς ἀπάσας τὰς Τραπεζὰς τῆς κτηματικῆς πίστεως ἐχορηγήθησαν δικαιώματά τινα, ἀπλοποιοῦντα τὴν διαδικασίαν τῶν ἀναγκαστικῶν πλειστηριασμῶν, δικαιώματα, ἔνεκα τῶν ὁποίων οὐδόλως παραβλάπτονται οἱ ὀφειλέται καλῆς πίστεως· καθόσον μάλιστα διὰ τῆς παροχῆς τῶν τοιούτων δικαιωμάτων, ἐτι μᾶλλον ἀσφαλιζομένης τῆς Τραπεζῆς, ἐλλατοῦνται οἱ τόκοι τῶν παρ' αὐτῆς χορηγουμένων κεφαλαίων. Ἀλλὰ παρεκτός τῶν ἄλλων δικαιωμάτων, ἅπερ ἐχορῆγει εἰς τὴν κτηματικὴν Τράπεζαν ἢ ἀπὸ 22 Νοεμβρίου 1872 σύμβασις, πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ὑποθηκικοῦ δικαιώματος, εἰσῆχθησαν διὰ τοῦ ἄρθρ. 20, ἐδάφια 7 καὶ 8 αἱ ἐξῆς διατάξεις, αἵτινες ἀπηλείφθησαν ὅμως διὰ τοῦ νόμου τοῦ κυρωθέντος καὶ δημοσιευθέντος τῆ 28 ἰουλίου 1873.

«7.) Ἐάν, ἐκπληρωθεισῶν τῶν ἀνωτέρω διατάξεων, ἡ Τράπεζα δώσῃ τὸ δάνειον μετὰ παρέλευσιν τεσσάρων μηνῶν, καὶ δὲν ἔγινεν εἰς αὐτὴν ἔνστασις κατὰ τοῦ εἰς ὑποθήκην προσφερομένου κτήματος μέχρι τῆς ἀποδόσεως τοῦ δανείου, ἢ ἐπὶ τοῦ κτήματος ὑποθήκη αὐτῆς θέλει ἰσχύει κατὰ παντός πραγματικοῦ δικαιώματος, τὸ ὅποσον ἤθελεν ἀναφανῆ μετὰ ταῦτα, ἐκτός ὅμως τοῦ τῆς ὑποθήκης δικαιώματος, τὸ ὅποσον ἤθελεν ἔχει τις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κτήματος, ἐγγεγραμμένον εἰς τὰ βιβλία τῶν ὑποθηκῶν, πρὶν τῆς εἰς αὐτὰ ἐγγραφῆς τοῦ δανείου τῆς τραπεζῆς. Θεωρεῖται ἐπομένως ἰσχυρὰ ἡ ὑποθήκη τῆς τραπεζῆς, ἣν ἐνέγραψεν ἐπὶ κτήματος διακηρυχθέντος κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον, καὶ τὸ ὅποσον ἀπέκτησέ τις, ἀφοῦ ἤρχισεν ἢ διακήρυξις, χωρὶς νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τῆς τοιαύτης προσκλήσεως τὴν τράπεζαν, πρὶν αὐτὴ χορηγήσῃ τὸ δάνειον, παρελθούσης τετραμήνου προθεσμίας.»

«8.) Ἡ εἰρημένη παραγραφή παντός πραγματικοῦ δικαιώματος, ἐπὶ τοῦ εἰς ὑποθήκην δοθέντος κτήματος, θέλει ἰσχύει μόνον διὰ τὴν ὑποθήκην τῆς Τραπεζῆς καὶ καθόσον αὐτὴ διαρκεῖ. Δύναται ὅμως ἕκαστος καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ἐν τῷ ἐδαφίῳ 4 τεθείσης προθεσμίας, νὰ διεκδικήσῃ τὸ

κτῆμα, μὴ παραβλαπτομένων ὡς ἐκ τούτου τῶν δικαιωμάτων τῆς Τραπεζῆς.»

Ἡ ἀπάλειψις τῶν ἐδαφίων τούτων ἐθεωρήθη μὲν παρὰ τῶν ἰδρυτῶν τῆς κτηματικῆς Τραπεζῆς, ὡς εὐλογος καὶ ἔννομος ἀφορμὴ διαλύσεως τῆς συμβάσεως, καθ' ἡμᾶς ὅμως καὶ ἕτεροι ἴσως λόγοι ἀναγόμενοι εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοργάνωσιν καὶ κατάρτισιν τῆς Τραπεζῆς, διεκώλυσαν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συμβάσεως. Οἱ δὲ λόγοι οὗτοι εἰσὶν ἡ χρηματικὴ ἀμηχανία, εἰς ἣν εἶχον περιπέσει ἡ ἀγορὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πλεῖστοι ἄλλαι ἀγοραὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἀμηχανία, ἔνεκα τῆς ὁποίας, οὐ μόνον ὁ σχηματισμὸς τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου τῆς ἐν λόγῳ Τραπεζῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ αὐξήσις τοῦ κεφαλαίου αὐτῆς, δι' ἐκδόσεως κτηματογράφων, ἢ ἐκ καταθέσεων, καθίστατο ἀνέφικτος.

Ἄλλ' ἀναβαλλομένης οὕτω τῆς συστάσεως Τραπεζῆς κτηματικῆς πίστεως εἰς χρόνους αἰσιωτέρους, ἢ καὶ μετὰ τὴν σύστασιν αὐτῆς, δὲν πρέπει νὰ προνοήσωμεν καὶ ἄλλως πως, περὶ τῆς ἐλαττώσεως τῶν ἐκ συμβάσεως τόκων, τῶν ἐπιβαρυνόντων τὸ σύνολον τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας;

Εἶπον ὅτι δύο τινὰ ἐπιδρωσὶ κυρίως ἐπὶ τοῦ τόκου, τὸ ποσὸν τῶν διαθέσιμων κεφαλαίων καὶ ἡ ἀσφάλεια· ἀλλὰ τὰ δύο ταῦτα, ὁμολογουμένως εἶναι τὸ παραγόμενον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἰδιωτικοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐμπεδώσεως τῆς ἐν νόμου τάξεως, τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀσφαλείας.

Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι καὶ δίκαιον εἶναι ἐν γένει, καὶ συμφέρει νὰ φορολογητῆ διὰ τοῦ χαρτοσήμου, ὁ κινητὸς πλοῦτος, οἷον αἱ μετοχαὶ τῶν ἐταιριῶν κ. τ. λ. Ὡσαύτως δὲ ἀναγνωρίζω τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπιβολῆς, νέων φόρων, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς αὐξήσεως τῶν πόρων τῆς ὁδοποιίας· παρατηρῶ ὅμως, ὅτι ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐπιβολῆς νέων φόρων ἐλαττοῦνται τὰ ἰδιωτικὰ κεφάλαια καὶ διακωλύεται ὁ σχηματισμὸς νέων κεφαλαίων, ἀνάγκη νὰ ἐμφυχώσωμεν ἐμπράκτως, καὶ διὰ παντός μέσου, τὴν ἰδιωτικὴν δραστηριότητα καὶ τὴν αὐξήσιν τοῦ ἰδιωτικοῦ πλούτου, ἐξ οὗ ἀρύεται τὸ Δημόσιον τοὺς πόρους αὐτοῦ. Καθότι ὁσάκις ἔνεκα φυσικῶν δυσμενῶν συμβεβηκό-

των, ἢ πολιτικῶν σπαραγμῶν, ἢ φόρων δυσβαστάκτων, ἐλαττοῦνται αἱ ἰδιωτικαὶ πρόσοδοι, ἀναγκαίως ἐλαττοῦνται καὶ τὰ κεφάλαια, τὰ ἐξ ἀποταμιευμάτων τῶν προσόδων τούτων μορφούμενα, καὶ ἡ λεγομένη τοκογλυφία, ἥτοι οἱ ὑπέρογκοι τόκοι, ἐξακολουθοῦσι νὰ ἐπιβαρύνωσιν τὴν ὅλην βιομηχανίαν. Ἀλλὰ καὶ ὅπως νῦν ἔχουσι παρ' ἡμῖν τὰ πράγματα, δὲν ἐδυνάμεθα καὶ ἄλλως πως, νὰ πολεμήσωμεν τὴν τοκογλυφίαν, διευκολύνοντες τὴν σύστασιν τῶν λεγομένων «Τραπεζῶν τοῦ Λαοῦ καὶ τῶν Γεωργικῶν Τραπεζῶν ;»

2.

Ὁ μὴ ἔχων ἄλλην ἰδιοκτησίαν, εἰμὴ τοὺς βραχίονας αὐτοῦ, ἄλλον πόρον παρὰ τὴν ἐργασίαν του, ἄλλην περιουσίαν ἢ τὸν ἡμερήσιον μισθὸν αὐτοῦ, μένει ἐκτεθειμένος εἰς πάσας τὰς δυστυχεῖς περιπετείας τοῦ βίου. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος πρέπει νὰ τραφῇ, νὰ ἐνδυσθῇ, νὰ ἔχη καὶ τινα κατοικίαν· ὀφείλει ἐπομένως νὰ προσπορίζηται καθ' ἑκάστην τὰ μέσα δι' ὧν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας του. Ἐὰν μὲν αἱ δυνάμεις του ἐξασθενήσωσι, τὸ εἰσόδημά του ἀναγκαίως θέλει ἐλαττωθῆ· ἐὰν δὲ ἀσθενήσῃ καὶ ἐξ ἀνάγκης διαμένῃ σχολάζων, τὸ εἰσόδημά του θέλει ἐντελῶς ἐκλείψει. Δυστυχῶς τὰ συμβεβηκότα ταῦτα εἰσὶν ἀναπόδραστα, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ὑπεκφύγῃ αὐτά. Ἡ ἀποταμίευσις λοιπὸν ἐν χρόνοις σχετικῆς εὐπορίας, εἶναι πράξις τὴν ὁποίαν ἡ κοινοτέρα μὲν φρόνησις ὑπαγορεύει, ἡ ἀνάγκη δὲ ἐπιβάλλει εἰς πάντα ἐχέφρονα ἄνθρωπον.

Τρόντι οὐδεὶς προωρίσθη ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης εἰς τὸ νὰ διάγῃ ἐν πενίᾳ καὶ ἐν στερήσεσιν· τούναντίον, ἕκαστος συναισθάνεται, ὅτι διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἐπιμελείας του δύναται νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ, καὶ ἀσφαλίσῃ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὸ μέλλον του, ἀπὸ ἀπλοῦ ἐργάτου λ. χ. γινόμενος κεφαλαιούχος καὶ ἰδιοκτήτης. Ἀλλὰ διὰ τίνος τρόπου θέλει ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ τούτου ὁ ἀπλοῦς ἐργάτης ; διὰ μόνης τῆς ἀποταμιεύσεως. Ἀποφασίζων νὰ καταναλώσῃ ὀλιγώτερον τοῦ ὅ,τι ἐδυνήθη νὰ παρα-

γάγῃ, ἀποταμιεύει καὶ σχηματίζει οὕτω μικρὸν τι κεφάλαιον. Ἀλλ' ἡ ἀποταμίευσις δὲν εἶναι πράξις ἰδιόζουσα εἰς μόνα τὰ φυσικὰ πρόσωπα, καθότι διὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἡ ἀποταμίευσις ἀποβαίνει καὶ ἀσφαλεστέρα καὶ ταχύτερα· λ. χ. ὁ δανειζὼν χρηματικόν τι ποσὸν πρὸς ἕτερον πρόσωπον, ἐμπιστεύεται εἰς αὐτὸ μέρος τῆς περιουσίας του· ἀλλ' ἐὰν δύο πρόσωπα συνυπεχρεοῦντο ἀμοιβαίως νὰ δανείζωσι πρὸς ἀλληλα, διὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ τούτου, ἤθελον διοργανώσῃ σὺστημα ἀμοιβαίας πίστεως, ὅπερ ἐστὶν ἡ βᾶσις τῶν Τραπεζῶν τοῦ Λαοῦ. Λάβωμεν ὁμάδα τινα μικρῶν κεφαλαιούχων, καὶ θέλομεν ἀναγνωρίσει, ὅτι ἅπαντες δὲν ἔχουσι συγχρόνως ἀνάγκην τῶν ἀποταμιευμάτων, τὰ ὁποῖα κρατοῦσιν εἰς τὰ βαλάντια αὐτῶν. Ὑποθέσωμεν τρεῖς ἐμπόρους, ἐξ ὧν ἕκαστος κρατεῖ ἑκατὸν φράγκα εἰς τὸ κιβώτιόν του· πλὴν δὲ τούτων, καὶ τέταρτον ἔμπορον, ἔχοντα ἀνάγκην χρημάτων. Ὁ ἔμπορος οὗτος ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἕτερον τῶν ἐχόντων χρηματικὸν ἀποταμίευμα καὶ ζητεῖ νὰ δανεισθῇ παρ' αὐτοῦ· ἀλλὰ κύριος οἶδε, ἐὰν ἐπιτύχῃ. Καθότι, ὅπως ἐπιτύχῃ, δεόν νὰ ἐμπνέῃ τὴν δέουσαν ἐμπιστοσύνην τῷ κεφαλαιούχῳ, δηλ. ἡ κατάσταση καὶ ἡ ἠθικότης αὐτοῦ νὰ ὦσι γνωσταὶ τῷ δανειζοντι. Ἐὰν ὅμως οἱ τέσσαρες οὗτοι συνεταιρισθῶσιν, ἐὰν διοργανώσωσι σὺστημα ἀμοιβαίας πίστεως, καὶ ἕκαστος καταθέσῃ τὸ ἀποταμίευμα αὐτοῦ εἰς κοινὸν ταμεῖον, τὰ ἀποταμιεύματα ταῦτα ἀντὶ νὰ μένωσι νεκρὰ, θέλουσιν ἀποφέρει τόκον τοῖς καταθέταις. Ὁ δ' ἔχων ἐξ αὐτῶν ἀνάγκην χρημάτων, θέλει δυνηθῆ νὰ δανεισθῇ ἀνυπερθέτως, ὑποχρεούμενος νὰ ἀποδώσῃ ἐμπροθέσμως τὸ κεφάλαιον, μετὰ τῶν συμπεφωνημένων τόκων. Ἐὰν δὲ οὐδεὶς τῶν τεσσάρων ἐμπόρων ἔχῃ ἀνάγκην χρημάτων, ἢ ἐὰν καὶ οἱ τέσσαρες συγχρόνως θέλουσι νὰ δανεισθῶσι, τί θέλει συμβῆ ; Ἐἶναι τάχα ἀληθές, ὅτι ἐν ταύτῃ περιπτώσει, ἢ τὰ ἀποταμιεύματά των ἅτινα ἐν συνόλῳ ἀνέρχονται εἰς 400 φράγκα, θέλουσι μένει νεκρὰ, ἢ ὅτι οὐδεὶς θέλει δυνηθῆ νὰ δανεισθῇ, διὰ τῶν χρημάτων τῶν ἄλλων ; ὅχι· καθότι κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν, ἢ

Τράπεζα τοῦ λαοῦ ἀγοράζει ὁμολογίας τοκοφόρους, οἷον ἔντοκα γραμμάτια τοῦ Δημοσίου, καὶ τὰ κεφάλαιά της δὲν μένουσιν ἀργά· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν περίπτωσιν, καθ' ἣν καὶ οἱ τέσσαρες ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ δανεισθῶσι πλέον τῶν ὅσα κατέθεσαν, ἢ τράπεζα θέει προσπορισθῆ νέα κεφάλαια, καὶ δανείσει, χορηγοῦσα τῷ κατ' ἰδίαν κεφαλαιούχῳ, τῷ πιστωτῇ αὐτῆς, τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἀλληλεγγύης ἀπάντων ὁμοῦ τῶν συνεταίρων, καθότι ἡ ἀλληλεγγύη, εἶναι ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τῶν τοιούτων συνεταιρισμῶν. Ὡστε ἡ Τράπεζα τοῦ λαοῦ εἶναι καὶ δανειστικὸν κατὰσθημα καὶ ταμειυτήριον.

Αἱ Τράπεζαι τοῦ λαοῦ ἐσυστήθησαν τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ, κατὰ τὸ 1852. Κατὰ δὲ τὸ 1863, συνεποσοῦντο εἰς 700. Ἐξ αὐτῶν 332, συγχροτούμεναι ἐξ ἑκατοντακισχιλίων προσώπων, ἐδάνεισαν κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ 1863, φράγκ. 130 000 000 καὶ ἀπέφερον κέρδος 650 000. Ἡ περιουσία των συνεποσοῦτο εἰς 6 800 000 φράγκ. αἱ καταθέσεις εἰς 12 800 000, τὰ δάνεια ἅπερ ἔλαβον αἱ εἰρημέναι ἐταιρίαι εἰς 21 500 000, τὸ ὅλον 42 000 000· αἱ δὲ ζημίαι ἀνῆρχοντο εἰς μόνον 27 000, ἧτοι εἰς 2 ¹/₂ λεπτά ἐπὶ 100 φρ. τῶν πρὸς τοὺς συνεταίρους δανείων.

Πῶς δὲ σχηματίζεται τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον τῶν Τραπεζῶν τοῦ λαοῦ; Τὸ ἐταιρικὸν κεφάλαιον σχηματίζεται 1^{ον} ἐκ καταβολῆς χρηματικοῦ τινος ποσοῦ, 4 ἢ 5 δραχμ. λόγῳ κατατάξεως εἰς τὴν ἐταιρίαν καὶ 2^{ον} ἐκ τῶν μηνιαίων καταβολῶν μέχρι συμπληρώσεως τῆς ὀρισθείσης ἀξίας τῶν μετοχῶν, οἷον 100 ἢ 200 δραχ. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ ἐκ τοῦ ἀποθεματικοῦ.

Τὰ κέρδη διανεμόνται κατὰ λόγον τῶν καταβολῶν ἑκάστου καὶ κεφαλαιοῦνται μέχρι συμπληρώσεως τῆς μετοχῆς.

Ἐκτὸς δὲ τῶν μηνιαίων καταβολῶν, οἱ συνέταιροι ἐνεργοῦσι καὶ καταθέσεις ἐπὶ τόκῳ.

Ἐκαστος συνέταιρος δύναται νὰ δανεισθῆ, διὰ μόνης τῆς ὑπογραφῆς του, τὴν ἀξίαν τῆς μετοχῆς του. Ἐὰν δὲ τὸ δάνειον ὑπερβαίνει τὴν ἀξίαν τῆς μετοχῆς, ἀπαιτεῖται καὶ ἡ

ἐγγύησις ἄλλων τινῶν συνεταίρων. Οὕτω δὲ σχηματίζεται πνεῦμα ἀδελφότητος, στηριζόμενον εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην, εἰς τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν ἠθικότητα τῶν προσώπων. Διὰ τῆς συστάσεως τῶν Τραπεζῶν τοῦ λαοῦ, ἀπεδείχθη ἡ ὀρθότης τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἰουλίου Σίμωνος, ὅτι «οὐδεὶς δύναται ἀσφαλέστερον νὰ προσφυλάξῃ τὸν ἐργάτην κατὰ τῆς πενίας, ἢ αὐτὸς ὁ ἐργάτης».

Διὰ τῆς συστάσεως τοιούτων ἀληθῶς Τραπεζῶν τοῦ λαοῦ, ὁ ἐργάτης γίνεται οἰκονόμος, προνοητικὸς, ἀκριθὴς εἰς τὰς συναλλαγὰς του, συναισθάνεται βαθύτερον τὴν εὐθύνην τῶν πράξεων του καὶ κατανοεῖ ὅτι «ἀλληλεγγύη» εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ, ἄνευ ἠθικότητος τῶν συγχροτούντων τὴν ἐταιρίαν. Προσέτι δὲ, διὰ τῆς συστάσεως τῶν Τραπεζῶν τοῦ λαοῦ, περιστέλλεται ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξύ ἐργάτου καὶ κεφαλαιούχου· ὁ ἐργάτης δὲν γίνεται θύμα τῆς τοκογλυφίας, ἀλλὰ σχηματίζει κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον ὀφείλει εἰς τὰς οἰκονομίας καὶ εἰς τὴν φρόνησίν του.

Σήμερον ὑπάρχουσι Τράπεζαι, χορηγοῦσαι δάνεια εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας ἰδίως καὶ εἰς ἐμπόρους, ἡ μόνη δὲ Τράπεζα τοῦ λαοῦ εἶναι τὰ λεγόμενα «ἐνεχυροδανειστικὰ καταστήματα», τῶν ὁποίων τὰ πλεονεκτήματα εὐλόγως ἀμφισβητοῦνται. Διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν Τραπεζῶν τοῦ λαοῦ, οὐ μόνον ἡ ὑλικὴ τῶν ἐργατῶν κατάστασις θέλει βελτιωθῆ, ἀλλ' εἰσέτι οἱ ἐργάται θέλουσι ἠθικοποιηθῆ, εἰς ἑαυτοὺς μόνον ὀφείλοντες τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεώς των.

Ἐὰν λοιπὸν ἦτο δυνατόν τοιαῦται Τράπεζαι νὰ συστηθῶσιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ τὴν διαχείρισιν αὐτῶν νὰ ἀναλάβωσιν ἄνδρες τίμιοι, φιλοπάτριδες καὶ ἀληθεῖς φίλοι τοῦ λαοῦ, ἡ τοκογλυφία ἤθελε βεβαίως περισταλῆ. Ἐὰν ὅμως τοῦτο ἦναι ἀδύνατον, μὴ αἰτιώμεθα ἄλλους, αἰτιώμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ προσπαθήσωμεν νὰ ἐξομαλύνωμεν τὰ προσκόμματα, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἡ σύστασις τῶν τοιούτων καταστημάτων ἀποβαίνει ἀδύνατος.

3.

Ἐκτὸς δὲ τούτων, καὶ ἡ σύστασις γεωργικῶν Τραπεζῶν

ἤθελε δραστηρίως συντελέσει εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν κεφαλαίων καὶ τὴν ἐλάττωσιν τῶν τόκων, ἐφ' οἷς δανείζονται οἱ γεωργοί. Αἱ γεωργικαὶ Τράπεζαι, προσπορίζουσαι, ὑπὸ βραχείας προθεσμίας, τοῖς γεωργοῖς μικρὰς προκαταβολὰς, δὲν ἀπαιτοῦσι πραγματικὴν τινα ἐγγύησιν, ἀλλ' ἐμπιστεύονται εἰς τὸ προσωπικὸν ἀξιοχρεῶν τῶν γεωργῶν.

Ὡς ἐκ τῆς φύσεως λοιπὸν τῶν ἔργων, τὰ ὅποια ἀναλαμβάνουσι, καὶ τῆς λειτουργίας, ἣν προ-ίθενται νὰ ἐκπληρώσωσι, πρῶτον μὲν ἀντὶ εὐαρίθμων ὀφειλετῶν, συσχετίζονται πρὸς μυρίους ὀφειλέτας. Δεύτερον δέ, ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως τῶν ὀφειλομένων κατὰ τὰς τεταγμένας προθεσμίας, διὰ μόνης τῆς κατασχέσεως τῶν συγκομισθέντων καρπῶν δύνανται ν' ἀποζημιωθῶσι. Καὶ τρίτον τὰ τε ἔξοδα πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ ἀξιοχρέου τῶν αἰτούντων τοιαύτας προκαταβολὰς, ὡς καὶ τὰ τῆς ἐπιτηρήσεως καὶ εἰσπράξεως, πολλαπλασιάζονται καὶ ἔνεκα τούτων καὶ οἱ τόκοι τῶν τοιούτων δανείων ἀποβαίνουσιν ἐπαχθεῖς.

Σήμερον οἱ Γεωργοὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐν πλείσταις ἐπαρχίαις, δανειζόμενοι ὑποχρεοῦνται νὰ παραχωρήσωσι τοῖς δανεισταῖς αὐτῶν, μερίδα τῶν καρπῶν τοῦ κτήματός των, ἧς ἡ ἀξία ἀνέρχεται ἴσως εἰς τὰ 20 ἢ 25 % τοῦ ληφθέντος κεφαλαίου. Διὰ δὲ τῶν βαρυτόκων τούτων δανείων, οἱ μὲν ἀγοράζουσι θεῖον πρὸς θείωσιν τῶν ἀμπέλων, οἱ δὲ δημητριακοὺς καρποὺς ἐπὶ σπορᾷ, οἱ δὲ ὅπως ἐπεκτείνωσι τὰς φυτείας των ἢ ἀγοράσωσι ζῶα ἢ μελίσσια κλπ. Δανειζόμενοι δὲ, οὐδεμίαν ἄλλην ἐγγύησιν παρέχουσι τοῖς δανεισταῖς αὐτῶν, ἢ τὸ προσωπικὸν αὐτῶν ἀξιοχρεῶν καὶ μίαν ἢ δύο ἴσως ὑπογραφάς. Ἄλλ' ἢ μὲν Ἐθνικὴ τράπεζα, καθὸ κυρίως προεξοφλητικὴ καὶ ὑποθηκικὴ, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τῆς Γεωργικῆς τάξεως, πλεόν τῶν 2,000,000 δρ. αἵτινες ἀποκλειστικῶς ὠρίσθησαν, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ νόμου τῆς 16 Δεβρίου 1864, διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην· ἢ δὲ κυβερνήσις δὲν ὀφείλει νὰ ἀναλάβῃ τραπεζικὰ ἔργα, ἀλλ' οὐδὲ δύναται νὰ συστήσῃ τοιαῦτα καταστήματα, μὴ εὐποροῦσα κεφαλαίων. Διὰ μόνων λοιπὸν τῶν ἰδιωτικῶν κεφαλαίων, ἢ σύ-

στασις τῶν γεωργικῶν τραπεζῶν εἶναι δυνατὴ. Ἄλλ' οἱ ἰδιῶται κεφαλαιούχοι ἀπέσχον μέχρι τοῦδε, τῶν τοιούτων κερδοσκοπικῶν ἐπιχειρήσεων, δυνάμενοι πιθανῶς νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐπωφελέστερον καὶ ἀσφαλέστερον τὴν περιουσίαν αὐτῶν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἢ Κυβέρνησις δὲν δύναται ἄρα διὰ τινος συνδρομῆς, διὰ τινος συμμετοχῆς νὰ ἐμφυχώσῃ τὰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις; Λ. χ. ἐὰν γεωργικὴ τράπεζα, συστηθεῖσα ἐν τινι Νομῷ, ὑπεχρεοῦτο νὰ δανείζῃ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, ἐπὶ τόκῳ 10 ἢ 12 τοῖς % κατ' ἀνώτατον ὅρον, ἢ Κυβέρνησις δὲν ἐδύνατο, πρὸς ἐμφύχωσιν τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως, νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ χορηγῇ τῇ εἰρημένῃ Τραπεζῇ, ἐτησίαν συνδρομὴν 3% ἐπὶ τῶν πραγματοποιηθέντων δανείων, κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως, ὑποχρεωθείσης δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 5 τοῦ ἀπὸ 24 Δεβρίου 1853 Διατάγματος, περὶ Τραπεζῆς κτηματικῆς πίστεως, νὰ χορηγῇ αὐτῇ τὸ εἰκοστὸν τῶν πραγματοποιηθέντων δανείων; Πλὴν δὲ τούτων, ἐὰν ἢ Κυβέρνησις, γινομένη μέτοχος τῶν τοιούτων ἐταιριῶν, ὑπεχρεοῦτο νὰ μὴ συμμετέχῃ εἰς τὰ κέρδη, εἰμὴ μετὰ τὴν ἀπονομὴν τοῖς κεφαλαιούχοις μερίσματος λ. χ. 10% ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, διὰ τῆς τοιαύτης προτιμῆσεως, δὲν ἤθελεν ἐμφυχώσῃ τὴν σύστασιν γεωργικῶν Τραπεζῶν;

Τὸν τρόπον τοῦτον τῆς συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου α) μὲν διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ β') διὰ τῆς προτιμῆσεως τῶν ἰδιωτικῶν κεφαλαίων εἰς τὰ κέρδη, παρέχει ἡμῖν 1) μὲν τὸ ἄρθρ. 41 τῆς συμβάσεως τῆς 11 Μαΐου 1871 μετὰ τῆς Ἑλλ. ἀτμοπλοίας, καθ' ἣν Ἑλλ. Κυβέρνησις ἀναδέχεται τὴν ὑποχρέωσιν νὰ πληρώσῃ εἰς τὴν Ἑλλ. ἀτμοπλοίαν, λόγῳ ἀποζημιώσεως, ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν δρ. 650,000 ἀρχομένην ἀπὸ 1. ἰανουαρίου 1871, καταργουμένης τῆς ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἐγγυήσεως τόκου ὑπὲρ τῶν λοιπῶν μετόχων, οἵτινες ἐν τούτοις προτιμῶνται τοῦ δημοσίου, ἐπὶ τοῦ διανεμητέου μερίσματος μέχρις τῆς συμπληρώσεως 5% ἐπὶ τῶν καταβληθέντων κεφαλαίων αὐτῶν» 2) δὲ τὸ ἄρθρ. 22 τοῦ ἀπὸ 5

φεβρ. 1872 καταστατικοῦ περὶ οἰκοδομῆς θεάτρου, καθ' ὃ κὲκ τῶν καθαρῶν κερδῶν, 6 % κατὰ προτίμησιν διανεμόνται εἰς τοὺς μετόχους, πλὴν τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων, ἐπὶ τῆς καταβληθείσης ἀρχικῆς ἀξίας τῶν μετοχῶν ἐκάστου 2 % ὀρίζονται ὡς ἐπίδομα 10 μετοχῶν, ὀριζομένων διὰ κληρώσεως· ἐκ δὲ τῶν μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν 8 % ἐναπολειφθέντων, ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων λαμβάνει 8 % τῶν διακοσίων μετοχῶν αὐτοῦ.»

Ἐκ τῶν προεκτεθέντων συνάγεται, ὅτι ἡ περιστολὴ τῆς τοκογλυφίας, καθ' ἧς δικαίως γογγύζουσιν αἱ ἐργατικαὶ τάξεις, δὲν κατορθοῦται διὰ μόνης τῆς εἰσαγωγῆς ξένων κεφαλαίων εἰς τὸ Κράτος, ἀλλὰ κυρίως διὰ τῆς ἐμψυχώσεως τῶν παραγωγικῶν ἔργων, ἅτινα εἰσὶν ἡ ἀένναος πηγὴ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς εὐημερίας τῶν ἐθνῶν. Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι τὰ ξένα κεφάλαια δύνανται δραστηρίως νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς ἐν γένει βιομηχανίας, κατ' ἐμὴν ὁμῶς γνώμην, ὀφείλομεν πρὸ παντὸς ἄλλου, νὰ φροντίσωμεν περὶ τῆς μεταβολῆς τῶν δυσμενῶν περιστάσεων, ἕνεκα τῶν ὁποίων τὰ παραγωγικὰ ἔργα διατελοῦσιν εἰς κατάστασιν δεινοῦ μαρασμοῦ καὶ ὀργανικῆς ἀτονίας, ὀφείλομεν νὰ καταργήσωμεν τὸ πλημμελέστατον σύστημα τῆς ἐγγείου φορολογίας, τὸ ὁποῖον ἀντιστρατεύεται πρὸς τὰς ὑγιεστέρας τῆς δημοσιολογίας ἀρχὰς καὶ προσεπιτίθησιν εἰς τὸ ἔννομον βᾶρος τῶν φόρων, ἀθέμιτα βάρη πολυτρόπων καταπιέσεων καὶ παρενοχλήσεων, ἐνεργουμένων ὑπὸ κερδοσκόπων, περιβεβλημένων χαρακτῆρα δημόσιον, ἐκπροσωποῦντων, λέγω, τὴν Πολιτείαν, ἣτις κατὰ τε τοὺς ἀρχαίους καὶ νεωτέρους Πολιτειολόγους, εἶναι ἡ ἀγνοτέρα τοῦ δικαίου διατύπωσις. Ὅφειλομεν νὰ φροντίσωμεν σπουδαίως περὶ βελτιώσεως τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, καὶ περὶ κατασκευῆς ἢ διορθώσεως τῶν πολλαχῶς τῆς Ἑλλάδος δυσπροσίτων λιμένων, ὅπως μὴ δεσμεύηται ἡ κυκλοφορία τῶν ζωτικῶν στοιχείων τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ὅφειλομεν διὰ παντὸς τρόπου, νὰ ἐμπεδώσωμεν τὴν ἔννομον τάξιν, κολάζοντες πρὸ πάντων, τὰ παραγνῶρίζοντα τὰ κυριώτερα αὐτῶν καθήκοντα

καὶ τὴν κυριωτέραν ἐντολὴν αὐτῶν ὄργανα τῆς ἐξουσίας, ὅπως καταστῆ διὰ τοῦ σωτηρίου τούτου παραδείγματος, τοῖς πᾶσιν ὁ νόμος σεβαστὸς καὶ παραχθῆ παρὰ τοῖς ἀρχομένοις, ἢ πεποιθήσῃς ὅτι οἱ ἀρχοντες πρὸς τὸ κοινὸν μόνον συμφέρον ἀρχουσιν. Ὅφειλομεν τελευταῖον νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ ὑπάρχοντα ἐν τῇ χώρᾳ νεκρὰ κεφάλαια, ἐμψυχοῦντες, ὡς ἐρρέθη, τὴν σύστασιν Τραπεζῶν τοῦ λαοῦ καὶ γεωργικῶν Τραπεζῶν.

Οὕτω μόνον θέλει περισταλῆ ἡ τοκογλυφία, καθ' ἧς, οὔτε αἱ μεμψιμοιρίαι, οὔτε οἱ ἀπαγορευτικοὶ νόμοι δύνανται νὰ κατισχύσωσι.

I. A. ΣΟΥΤΣΟΣ.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ

ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝ.

Βεβαίως εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ὑπάρξεώς της ἡ ἀνθρωπότης εἰργάσθη πρὸς συντήρησιν ἑαυτῆς. Ἐν τούτοις ἡ ἐργασία της δὲν εἶχε πάντοτε τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα. Ὁ Τάκιτος γράφει περὶ τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν (14), ὅτι ἐθεώρουν ἀργίαν καὶ δεινήριαν τὸ περιμένειν ἐκ τοῦ ἰδρώτος τῆς ἐργασίας ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἠδύναντο νὰ ἀποκτήσωσι διὰ τῶν πληγῶν καὶ τοῦ αἵματος. Βαθμηδὸν, ὅσον προβαίνει εἰς πρόοδον ἡ ἀνθρωπότης, τόσοσιν ἡ αἱματηρὰ, οὕτως εἶπειν, ἐργασία ἐξημεροῦται. Τὸ σύστημα τῆς σφαγῆς διαδέχεται ἕτερον σύστημα, τὸ τῆς ὑποταγῆς τῶν ἠττημένων ὑπὸ τὸν σιδηροῦν τῆς δουλείας ζυγόν. Τότε δὲ ἀρχεται ἡ πρώτη κανονικὴ περίοδος τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ ἐργασία ἔχει τί δουλικὸν καὶ ἡ ἐλευθερία τί τυραννικόν. Διότι ἡ ἰδέα τοῦ πολίτου εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τῆς τοῦ ἀργοῦ, καὶ δὲν εἶναι τις ἐντελῶς ἐλεύθερος, καθὼς λέγει ὁ Rousseau, εἰ μὴ διότι ἔχει πολλοὺς περὶ ἑαυτὸν δούλους. Ὁ λόκληρος ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς ἐπὶ τῆς βίας ταύτης ἐξετύλιξε τὸν προορισμὸν αὐτοῦ. Ἡ δουλεία εἶχε τι ἀναγκαῖον ἐν τῷ ὄργα-

νισμῶ αὐτοῦ, ἵνα εἰσέλθῃ ὁ Ἀριστοτέλης (Πολιτικῶν 7, 2) εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς κατὰ φύσιν νομιμότητός της.

Ὅταν ἐπῆλθεν ὁ Χριστιανισμὸς, δὲν ἐδίστασεν οὗτος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ὁδοῦ. Ἡ μὲν νεωτέρα φιλοσοφία εἶχε ἀνοίξει πολλαχοῦ μεγάλα ρήγματα· τὸ πᾶν δὲ ἐξήρτάτο ἐκ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἀδικουμένων. Ἐνῶ λοιπὸν ἀπέναντι τῆς ἐξουσίας ἐλέγετο «τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι», ἀπέναντι τοῦ πλήθους ὑπῆρχεν ἄλλη γλῶσσα· «οὐκ ἐνὶ ἐλεύθερος ἢ δούλος». Ὁργανίσθη δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας ἢ κατὰ τοῦ φθίνοντος ἀρχαίου πολιτισμοῦ ἐπίθεσις, ὡς μαρτυρεῖ ἡ τὸ πλεῖστον οἰκονομικῆς φύσεως πρὸς Θεσσαλονικαῖς δευτέρα τοῦ Παύλου ἐπιστολή, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναριθμῶνται ἡ ἐργασία ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς κλίμακος, οὐχὶ ὡς διδασκαλία ἀπλή, ἀλλ' ὡς ἀποκάλυψις ἀναγκαῖα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. «Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε (λέγει ὁ Παῦλος) πῶς δεῖ μιμῆσθαι ἡμᾶς· ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐράγομεν παρὰ τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τινα ὑμῶν. . . Καὶ ὅτε ἤμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω».

Ἐν γένει ὅλος ὁ μηχανισμὸς τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπὸ βιωτικῆν ἐποψὴν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐργασίας. Ὅπου συναντᾶται οὗτος πρὸς ἄλλους θρησκευτικούς μηχανισμούς, ἀποδεικνύει τὴν μεγίστην πρὸς ὅλους διαφορὰν αὐτοῦ. Ὁ Μωαμεθανισμὸς, ἐγκολπωθεὶς τὴν εἰμαρμένην, δὲν ἀρῆκε ἰκανὸν τόπον διὰ τὴν ὑπεύθυνον ἐργασίαν. Ἀλλ' ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται τίνος ἕνεκεν, ὅπου συλλειτουργοῦσιν αἱ δύο θρησκείαι, ἡ διαφορὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως αὐτῶν εἶναι ἐκπληκτικῆ. Ἐνῶ ὁ λαὸς τῆς μὲν προάγεται εἰς τὰ ἔργα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὕλης, περὶ τοῦ λαοῦ τῆς ἐτέρας λέγει ὁ Tourneffort, ὅτι ἐγκαταλείπει τὸν κόσμον ὡς διαβάτης!

Ἡ ἐπὶ τῆς ἐργασίας ἐπιρροὴ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀναφαίνεται ἰδιαιτέρως καὶ ἐπὶ τῆς συγκρίσεως τῶν διαφορῶν αὐτῆς αἰρέσεων. Τοιοῦτοτρόπως, ὁποῖα δύναμις ἐργασίας παρὰ τοῖς ἐγγύτερον πρὸς τὸν ἀρχαῖον χριστιανισμὸν λαοῖς καὶ ὁποῖα παρὰ τοῖς ἐκκλίνας, ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς φιλαρχίας, εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν αὐτοματισμὸν! Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀγγλο-Ἀμερικῆς καὶ οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἰσπανο-Ἀμερικῆς κατέχουσι τὰ δύο ἄκρα. Ἐνῶ ἐν τῇ τελευταίᾳ τὸ συνηθέστερον θέαμα εἶναι ἡ ὀνηρία ἀνθρώπων λουομένων, κηθαρωδούντων καὶ τῆδὲ κακέισε κυλιόμενων, διὰ τὴν πρωτὴν κατέστη παροιμιώδης, ὅτι ὁ χρόνος «ὑψασμα

εἶναι τῆς ζωῆς». Ἐνῶ ἐν τῷ καθαρῷ Καθολικισμῷ, τοῦ ὁποίου ἐσχάτως τὴν ἐν Γαλλίᾳ ἀνθρώπων φιλοτεχνουσιν οἱ μοναρχικοὶ, τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ἔτους ἀνήκει εἰς ἑορτὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον βαρείας, οἱ διαμαρτυρούμενοι λαοὶ ἀκολουθοῦσι τὴν ἐβδόμην ἡμέραν τοῦ Κυρίου, ἥτις, ἀνάλογος οὔσα ἀνάπαυλα εἰς ἀνανέωσιν τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀνύψωσιν αὐτοῦ εἰς ὑψηλότερα τῶν γῆινων στρώματα, παρέχει πλέον τῶν 300 ἡμερῶν εἰς τὴν καθόλου οἰκονομίαν τοῦ ἔθνους.

Διὰ τοὺς προοδευτικούς τοῦ Χριστιανισμοῦ λαοὺς ἡ παραίνεσις τοῦ Κυρίου «Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός πτωχοῖς» (Ματθ. 19, 21) δὲν γεννᾷ τοὺς ὁποίους ἐδοκίμασεν ἡ ψυχὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ πειρασμούς, ὅταν ἔλεγεν οὗτος—Ἀκούσατε καλοῦ καὶ πολιτικοῦ παρηγγέλματος· Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα καὶ δότε πτωχοῖς· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα. Ποῖαν ἔχει τίς νὰ εἴπῃ πολιτικωτέραν ταύτης ἐντολήν. . . ; Ἐὰν ὅλοι τὴν ἀκολουθήσωσι, τίς θὰ ἀγοράσῃ; Καὶ δύναται νὰ ἐπαινέσῃ τις διδασκαλίαν τοιαύτην, τῆς ἐπικρατούσης οὐδὲ πόλις οὐδὲ ἔθνος οὐδὲ οἴκτι πλέον εἶναι δυνατή; — Ἀληθῶς ἔχει τὸ δριμύ ἢ ἀνάλυσιν αὕτη τοῦ Ἰουλιανοῦ. Ἐν ταῖς λόγοις αὐτοῦ ὁ ἀρχαῖος κόσμος περιβάλλεται τὰ ὅπλα τοῦ Πάρθου, ὅστις καὶ φεύγων τραυματίζει. Πῶς! Ἡ νέα οἰκονομικὴ δύναμις τῆς ἐλευθέρως καὶ μεγαλοεργουῦ ἐργασίας ἐγράφῃ ἐπὶ τῆς σημαίας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἵνα ἀπολήξῃ εἰς τοιοῦτο κοινωνικὸν ναυάγιον; Ὅταν τιμωρεῖται ὁ κρύψας τὸ τάλαντον, διότι δὲν τὸ ἐπολλαπλασίασεν, ὁ σκοπὸς ἦτο νὰ εὐρεθῇ κατόπιν ὁ πωλητῆς καὶ διασκορπιστῆς τῶν περιουσιῶν; Ἀλλ' ὡς παρατηρεῖ ὁ Φώτιος (Ἐπιστολῶν 66 ἐκδ. Ἰω. Ν. Βαλέτα), ἡ παραίνεσις τοῦ Κυρίου σκοπεῖ τὴν σωφροσύνην, τὴν ἐγκράτειαν, ἀντιτίθεται τῇ φιλαρχίᾳ, ἐξ ἧς ἡ ἀρπαγὴ καὶ ἡ ληστεία, διδάσκει δὲ τὴν τοῦ περισσοῦ εἰς τὴν τῶν ἐνδεῶν χρεῖαν κατανάλωσιν. Σκοπὸν ἔχει οὐχὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς πόλεως, ἀλλὰ τὴν οἰκισιν αὐτῆς ἐξ ἀνδρῶν ἐλέους, πλήρεις τὰς δεξιὰς προτεινόντων καὶ βίαν μὲν ἐλαυνόντων, τὸ δίκαιον δὲ τιμώντων καὶ, συντόμως εἰπεῖν, ἐν ἴσῳ ἑαυτοῖς τοὺς πλησίον ποιοιμένους.

Διόνιος τῆς ἐργασίας νόμος! Ἀφ' ἐνός τὸ συμφέρον ὁδηγεῖ αὐτὴν εἰς τὴν ἀπόκτησιν καὶ τὴν ὑποταγὴν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ἀφ' ἑτέρου ἡ μυστηριώδης ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ δύναμις, τὴν ὁποῖαν ὁ ἀρχηγὸς τῆς Πολιτικῆς οἰκονομίας Smith ὠνόμασε συμπάθειαν, εἰσάγει αὐτὴν ἐν τῇ τοῦ ὅλου ζωῇ. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν δύο τούτων ἐλατηρίων προάγονται οἱ ἀτομικοὶ καὶ οἱ γενικοὶ

τῶν κοινωνιῶν σκοποί, ἐξηγεῖται δὲ ἡ φυσικὴ μεταξὺ τῶν διαφορῶν κοινωνικῶν ἔργων ἀλληλεγγύη, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ φυσικῆς τινος ἑλξεως τῶν ἐργατικῶν στοιχείων τῆς ζωῆς, τὴν ὁποῖαν ἡ μὲν θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ ὀνομάζει ἀγάπην, ἡ δὲ ἐπιστήμη τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἀρμονίαν, ἡ δὲ κοινὴ πρακτικὴ συνεργασίαν καὶ ἀλληλοβοήθειαν.

ΦΥΤΕΙΑΙ ΥΓΙΕΙΝΑΙ.

Ὁ Κ. Gimbert ἐδημοσίευσε τελευταῖον (24 Ὀκτωβρίου 1873) σπουδαιοτάτην ἐκθεσιν περὶ τῶν ὑγιεινῶν ἀποτελεσμάτων τῆς φυτείας τῶν εὐκαλύπτων δένδρων (*Eucalyptus globulus*) ἐν τόποις μαστιζομένοις ὑπὸ πυρετῶν. Καθ' ὅσον γνωρίζω, ἡ Ἑλλάς ἀνήκει οὐσιωδῶς εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἐνόμισα δὲ, ὅτι ὑπηρετῶ τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου, μεταφράζων εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ τὴν ἀνωτέρω ἐκθεσιν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ὑγιεινῆς καλλιέργειας τῆς κλασικῆ αὐτοῦ γῆς. Ἐὰν ὁ εὐκαλύπτος εἶναι γνωστὸς ἐν Ἑλλάδι ὡς ἀπλὴ τοῦ φυτικῷ βασιλείου περιέργεια, ἡ ποικιλία τῶν κλιμάτων τῆς ἡμετέρας Χερσονήσου εἶναι τοιαύτη, ὥστε οὐδὲν ἐμποδίζει τὴν ἐν μεγάλῳ καλλιέργειαν τοῦ εὐεργετικοῦ τούτου δένδρου. Ὑπὸ οἰκονομικὴν ἐποψὴν αἱ συνήθειαι ἔσονται δυσυπολόγιστοι, διότι πληθυσμὸς εὐρωστὸς καὶ πυκνὸς εἶναι πάντοτε ἀσφαλὲς σημεῖον κοινωνικῆς εὐξίας. Πόσῃν δὲ ἔχει σπουδαιότητα ὑπὸ βιομηχανικὴν ἔτι ἐποψὴν ἡ διὰ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ τόπου ἀποκαταστάσεως ἀνάπτυξις τοῦ μέσου ὄρου τῆς ζωῆς, ἀποδεικνύει ἡ ζημία, τὴν ὁποῖαν ὑφίσταται τὸ ἔθνος, ὅταν τὰ μέλη αὐτοῦ ἀρπάζονται προῶρος, πρὶν τοῦτέστι φθάσωσι τὴν ἡλικίαν τῆς δραστηριότητος, καὶ δυνηθῶσιν οὕτω νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν τὰς πρὸς συντήρησιν αὐτῶν προκαταβολὰς τῆς.

Κατόπιν ἀποδείξεων βασιμωτάτων, τὰς ὁποίας πανταχόθεν λαμβάνομεν, ἐξάγεται ὅτι ὅπου τὸ δένδρον *Εὐκαλύπτος* (*Eucalyptus globulus*) εὐδοκίμει, ἐκεῖ οἱ διαλείποντες πυρετοὶ ἐξαλείφονται. Δένδρον, τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται τόσον ταχέως, τὸ ὁποῖον ἐντὸς 24 ὥρων ἀπορροφᾷ ἐκ τῆς γῆς ποσότητα ὕδατος δεκάκις βαρυτέραν τοῦ στελέχους του καὶ τὸ ὁποῖον μεταδίδει εἰς τὴν ἀτμοσφαιρὰν καμφορικὰς καὶ ἀντισηπτικὰς ἐξατμίσεις, βεβαίως ἔπρεπε νὰ χρησι-

μοποιῆται διὰ νὰ καθιστᾷ ὑγιεῖς τόπους νοσώδεις καὶ μiasματικούς. Χάρις εἰς τὰς παραδόξους ταύτας ιδιότητάς του, εἶναι ἱκανὸν νὰ ἀντλή ταχέως καὶ ἀμέσως τὰ ὕδατα τῶν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἑλθῶν, νὰ προλαμβάνῃ τὰς ζυμώσεις, αἵτινες σχηματίζονται εἰς αὐτὰ καὶ νὰ ἐξουδετερώσῃ διὰ τῶν ἐξατμήσεών του τὰ ζωϊκὰ μόλυσματα, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ προκύψωσι ἐξ αὐτῶν. Αἱ ἀπὸ τοῦ 1859 σχηματισθεῖσαι τοιαῦται προσδοκίαι καθημερινῶς πραγματοποιοῦνται. Ἴνα πείσωμεν δὲ τὸν ἀναγνώστην, ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν τινὰς τῶν πολλῶν καὶ ἐπιτυχουσῶν δοκιμῶν τῆς φυτείας τοῦ δένδρου τούτου.

Πρῶτοι οἱ Ἄγγλοι ἐνήργησαν μεγάλας ἐπὶ τῆς φυτείας ταύτης δοκιμὰς ἐν τῇ ἀποικίᾳ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος. Ἐντὸς δύο ἢ τριῶν ἐτῶν ἠλλαζαν ὀλοτελῶς τὴν κατάστασιν τοῦ κλίματος καὶ τὴν θέαν τῶν νοσωδῶν μερῶν τῆς κατοχῆς των. Μετὰ τινὰ ἔτη οἱ Ἀλγερίνοι διέδωσαν τὴν καλλιέργειαν τοῦ εὐκαλύπτου εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀφρικὴν. Ἰδοὺ ἀποτελέσματα τινὰ τῶν τοιούτων φυτειῶν. Ἐν Pondouck 32 χιλίόμετρα μακρὰν τοῦ Ἀλγερίου ὁ Κ. Trottier (ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς του, 19 Νοεμβρίου 1872) εἶχεν ἀγροκήπιον, ἡ ἐν αὐτῷ δὲ οἰκία του ἦτο παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Hamyze, τοῦ ὁποίου αἱ ἀναθυμιάσεις ἐπροξένουν κατ' ἔτος πυρετοὺς εἰς τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς ἐργάτας. Τὸ ἔαρ ὅμως τοῦ 1867 ἐφύττευσεν ἐν τῷ κτήματι τούτῳ 13 000 εὐκαλύπτους (*Eucalyptus globulus*), καὶ τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐποχὴ καθ' ἣν οἱ πυρετοὶ ἐνσκήπτουσιν, οὐδεὶς προσεβλήθη, ἀν καὶ τὰ δένδρα μόλις εἶχον 2 ἢ 3 μέτρων ὕψος. Ἐκτοτε οἱ κατοικοῦντες τὸν τόπον ἐκείνον ἀπηλλάχθησαν τῆς ἀσθενείας ταύτης.

Τὸ κτήμα τοῦ Ben-Machyddlin πλησίον τῆς Constantine ἦτο πρὸ δλίγων ἀκόμη ἐτῶν διαβόητον διὰ τὸ νοσῶδες αὐτοῦ, πλήρες ἐλῶν χαιμῶνά τε καὶ θέρους. Σήμερον ὅλα ἀνελήθησαν. Δέκα καὶ τέσσαρες χιλιάδες εὐκαλύπτων ἀπεξήρανον τελείως τὸ ἔδαφος ἐντὸς 3 ἐτῶν καὶ μεταδίδουσιν ἀκαταπαύστως εἰς τὴν ἀτμοσφαιρὰν ἀρωματικούς ἀτμούς. Οἱ γεωργοὶ δὲν πάσχουσι πλέον ἀπὸ πυρετοῦς, τὰ δὲ τέκνα των εἶναι ὑγιέστατα καὶ εὐρωστα.

Τὸ ἐργαστάσιον τοῦ Guè de Constantine εὐρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ ἐλῶν, τῶν ὁποίων αἱ λοιμώδεις ἀναθυμιάσεις καθίστων ἀδύνατον τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν ἐν καιρῷ θέρους. Ὁ Κ. Jaulière συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ φυτεύσῃ εἰς τὰ τενάγη ταῦτα μεγάλην ποσότητα εὐκαλύπτων, ἐντὸς δὲ τριῶν ἐτῶν πεντήκοντα στρέμματα

(50 000 μέτρα □) βορβορώδους γῆς μετατράπησαν εἰς λαμπρὸν δάσος. Τὰ ὕδατα ἐρροφήθησαν κατὰ γράμμα ὑπὸ τῶν δένδρων καὶ οἱ ἐργάται δὲν πυρέσσονται πλέον. Αἱ αὐταὶ μεταβολαὶ ὑπὸ ὑγεινῆν ἐποψὴν ἔλαβον χώραν κατὰ συνέπειαν μεγάλων φυτειῶν εὐκαλύπτων ἐν τοῖς ἀγροῖς τῆς **Maison-Carrée**, ὅπου οἱ κάτοικοι ὑπέκυπτον προηγουμένως εἰς φοβεροὺς πυρετούς.

Αἱ μεγάλαι καὶ ταχεῖαι αὐταὶ ἐπιτυχίαι ἐνεγράφησαν εἰς ἐκθέσεις γεωργικῶν ἐπιτροπῶν καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι ποσῶς ἀτομικαὶ ἀπάται. Ἀξιόπιστοι γαιοκτῆμονες τῆς Κούβας βεβαιούσιν, ὅτι εἰς τὰ νοσώδη μέρη, ὅπου φυτεύουσιν εὐκαλύπτους ἐπὶ τινα ἔτη, αἱ πυρετώδεις ἀσθένειαι ἐξαλείφονται. Κατὰ τὸ λέγειν τοῦ **K. Kamel**, ἡ Αὐστραλία εἶναι ὑγεινὴ μὲν ὅπου εὐδοκίμοισιν οἱ εὐκάλυπτοι, νοσηρὰ δὲ εἰς τὰ μέρη ὅπου τὸ δένδρον τοῦτο δὲν ὑπάρχει.

Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ **Var**, παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς γεφύρας τοῦ σιδηροδρόμου, ὑπάρχει οἰκίσκος ὁδοφύλακος πλησίον τῶν χωμάτων, τὰ ὅποια μετακινήθησαν ὅτε ἐτοιχίσθη ὁ ποταμὸς διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γεφύρας. Ἡ οἰκία αὕτη ἦτο θανατηφόρος. Κατ' ἔτος ἐχειρίζετο νὰ ἀλλάσσωσι τοὺς φύλακας, τῶν ἐποίων ἢ ὑγεία ἐφθείρετο ὑπὸ τῶν πυρετῶν. Ὁ **K. Villard**, μηχανικὸς τοῦ τμήματος τούτου τῶν σιδηροδρόμων, ἐφύτευσε περὶ τῆς οἰκίας ταύτης πρὸ δύο ἐτῶν 40 δένδρα εὐκαλύπτων. Ἐκτοτε οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι δὲν προσβάλλονται ὑπὸ πυρετῶν καὶ τὸ μέρος κατέστη ἐν τῶν ὑγιεστέρων τοῦ τόπου.

Ἡ ἐκθεσις αὕτη καθιστᾷ περιττὴν πᾶσαν περαιτέρω ἀνάπτυξιν ὡς πρὸς τὴν μεγάλην σημασίαν τῶν τοιούτων ἀποτελεσμάτων τῶν εὐκαλύπτων φυτειῶν ἠθέλωμεν δὲ εἶσθαι εὐτυχεῖς, ἐάν ἡδυνάμεθα νὰ προκαλέσωμεν τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῆς Κυβερνήσεως τὴν προσοχὴν εἰς τὴν μέθοδον ταύτην τῆς ὑγεινῆς τοῦ τόπου ἀποκαταστάσεως.

GIMBERT—μετάφρασις ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΙΚΕΑΛ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων λόγων, εἰς οὓς ἡ ἱστορία τῶν ἀνωνύμων ἐταιριῶν ὀφείλει μεγάλας καὶ φοβεράς ἀποτυχίας, ἰδιαιτέραν κέντηται σημασίαν τὸ ζήτημα τῆς διευθύνσεως αὐτῶν. Ἐπειδὴ ἡ ἀνώνυμος ἐταιρία εἶναι ἔνωση κεφαλαίων, μάλισ αὕτη κατορθωθῆ, εὐθὺς παρίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπὶ σκοπὸν κινήσεως. Δὲν ἀρκεῖ τὸ τελειότε-

ρον καταστατικόν· ἀπαιτεῖται ἡ ἐμψύχωσις, οὕτως εἰπεῖν, αὐτοῦ διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ καταλλήλου προσωπικοῦ. Τότε, καὶ μόνον τότε, τὸ κεφάλαιον ζωογονεῖται καὶ ἐκτελεῖ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ.

Ἴδου ποῖαν ἐν τούτοις ἀκολουθεῖ ὁδὸν ἡ κοινὴ πρακτικὴ. Συνήθως οἱ ἰδρυταὶ τῆς ἐταιρίας ἀναλαμβάνουσιν εἰς ἑαυτοὺς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τῆς πρώτης διευθύνσεως. Ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς τῶν εἶναι κερδοσκοπικός, συμφέρον ἔχουσι νὰ θέσωσιν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπιχειρήσεως ἄνθρωπον ὅσον τὸ δυνατόν πλησιέστερον πρὸς τὴν Αὐλήν ἢ τὴν τύχην. Τὸ οὐσιώδες εἶναι νὰ συγκινηθῆ ἡ φαντασία τοῦ κοινοῦ ἢ ἀληθῆς ἱκανότης εἶναι δευτερεύουσα. Ἐσχηματίσθη οὕτως ἰδιαιτέρον ἐπάγγελμα ἀνθρώπων πωλούντων εἰς τὰς ἐταιρίας τὸ ὄνομά των, πρὸς τοὺς ὁποίους ἑνωρὶς ἔσπευσαν νὰ φιλονεικήσωσι τὸ πεδίον τῆς μάχης, σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν, πλήθος ἀνθρώπων δευτερευόντων, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ συγγένεια ἢ εὐνοια τῶν ἰσχυροτέρων τῆς ἐπιχειρήσεως κεφαλαιούχων. Περὶ τὸν συρφετὸν τοῦτον, τὸν ὁποῖον διακρίνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἢ πρὸς ἐπιδίωξιν τοῦ τελικοῦ τῆς ἐταιρίας σκοποῦ ἀνικανότης, παρατάσσεται συγχρόνως καὶ τρίτη τάξις προσώπων, ἧτις δὲν εἶναι μὲν ἄλλοτρία πρὸς τὸν βίον τῶν ἐπιχειρήσεων, σπεύδει ὅμως νὰ παρεμβάλλῃ τὴν ἑαυτῆς χεῖρα ἐντὸς τῆς προκειμένης ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τῆς ἐξυπηρετήσεως ἰδίων χρηματιστικῶν συμφερόντων. Ἡ τάξις αὕτη δὲν στερεῖται μὲν, καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἱκανότητος· ἐπειδὴ ὅμως συναγωνίζεται εἰς τὸ εὐρὸν στάδιον τῶν ἐπιχειρήσεων, μένει πάντοτε ἀμφίβολον, ἂν συμφέρῃ εἰς τὴν ἐταιρίαν νὰ ἔχῃ ἐν τοῖς σπλάγγχνις αὐτοῖς ἰδιαιτέρους κερδοσκοπούς.

Νομίζω, ὅτι ἐν ὀλίγοις ἔδωκα γενικὴν τινα ἰδέαν περὶ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ὑποψηφίων τοῦ διευθυντικοῦ τῶν ἀνωνύμων ἐταιριῶν προσωπικοῦ. Ἐὰν ὑπάρχωσι καὶ ἐντιμοὶ τοῦ κανόνος ἐξαιρέσεις, ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἄξιαι αἱ περιστάσεις ἐκεῖναι, καθ' ἃς ἐπιδέξιοί τινες διαχειρισταὶ εἰσάγονται ὡς δῆθεν ἀναγκαῖοι εἰς τὴν ψυχὴν πολλῶν συγχρόνως ἐπιχειρήσεων, ἐκλαμβάνοντες αὐτὰς ὡς οἱ διδάσκαλοι τὰ ἐκπαιδευτήρια, καθ' οὓς ὅσα πλείοτεραι ὥραι, τόσα πλείοτεραι παραδόσεις. Ἡ τοιαύτη ὅμως συγκρότησις τῶν ἀνωνύμων ἐταιριῶν περιέχει σπουδαιότατον κίνδυνον. Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ διευθύνοντες αὐτὰς εἰσὶν ὑπεύθυνοι, ὡς πάντες οἱ λοιποὶ ἐντολαδόχοι. Ἄλλ' ἐνῶ ἡ εὐθύνη περιορίζεται εἰς τὰς παραβάσεις τοῦ καταστατικοῦ, ἀφ' ἑτέρου, κατὰ τὰ διάφορα σημεῖα τῶν καιρῶν, πόρρω ἐστὶ ἀπέχει καὶ ὅπως οὐκ ἀκριβὲς κατὰ τῶν ἀνικανότητων ποινικολόγιον.

Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται τίνος ἕνεκεν ἡ πρακτικὴ τῆς εὐθύνης εἶναι τόσον ἀβεβαία, καθὼς ἐπίσης ὁ λόγος δι' ἃν ἡ ἀθάδεια δὲν εἶναι μικρὸν προσόν. Ἡδυνάμην π. χ. νὰ καταστρώσω πρόχειρόν τινα κατάλογον ἀνικανοτήτων καὶ δολιοτήτων, πρὸς τὰς ὁποίας ὁ κόσμος τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι πολλὴ ἐπιεικής. Τοιοῦτοτρόπως ἐν Ἑλλάδι δύναται πρὸς στιγμήν νὰ ἐξεγερθῇ τὸ κοινὸν φρόνημα τῶν μετόχων, ἀκολούθως ἔρχεται ἡ περίοδος τῆς καταπτώσεως αὐτοῦ, μετὰ τινα χρόνον συντρώγετε καὶ συμπίνετε μετ' ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ἐνομιζατε οὐχὶ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἄξιον ἀγχόνης. Καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ ἄλλως ἐντὸς λαοῦ, ὅστις τὴν αὐτὴν τακτικὴν διατηρεῖ καὶ ἀπέναντι τῶν διευθυντῶν τῆς Πολιτειακῆς ἐπιχειρήσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ μὲν πολῖται εἶναι μέτοχοι, οἱ δὲ πολιτικοὶ προϊστάμενοι, τὸ ὅλον δὲ μεγάλη ἀνώνυμος ἐταιρία, τὴν ὁποίαν οἱ διευθύνοντες κρημνίζουσι τῆδε κακείσε, βλέποντες μακρόθεν τὴν σκιάν τῆς ἐρχομένης ἐθνικῆς συγκινήσεως. Δὲν εἶμαι ὑπὲρ τῶν ἄκρων. Πρέπει ὅμως νὰ ἐμολογήσω, ὅτι οὔτε εἰς τὰς ἰδιωτικὰς οὔτε εἰς τὰς πολιτειακὰς διαχειρίσεις ἡ κατάχρησις τῆς συγκινήσεως εἶναι ἀρετὴ.

Ἐὰν ἐπιθεωρήσωμεν τὰ ἐν ταῖς διευθύνσεσι τῶν ἀνώνυμων ἐταιριῶν συμβαίνοντα, ἡ ὅλη κατ' αὐτὰ ὄθησις ὀφείλεται εἰς ἐν ἢ δύο τὸ πολὺ πρόσωπα· τὰ λοιπὰ ἀποτελοῦσι τὸ πέμπτον τροχὸν τῆς ἀμάξης, ἀποβλέποντα ἀπλῶς ἢ εἰς τὴν τιμὴν ἢ εἰς τὴν ἀμοιβὴν τῆς θέσεως. Τῶ ὄντι ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ εἰσοδήματος ἡ μηχανὴ οὐδαμῶς εἶναι ἀχάριστος. Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τοὺς τὰ ἴδια καρπούμενους πλουσίους εἰς ἀκίνητα ἢ χρήματα, πρῶτοι εἶναι οἱ Βασιλεῖς (ἐπὶ κεφαλῆς τῶν λαῶν) καὶ δεῦτεροι οἱ διαχειρισταὶ (ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κεφαλαίων)· τὰ δὲ εἰσοδήματα τοῦ λοιποῦ κόσμου μέτρια, ὅπως καὶ αὐτὸς οὗτος. — Βεβαίως ὅταν ὑπάρχωσιν οἱ θέλοντες νὰ πληρόνωσι πολλὰ, οὐδεὶς ἔχει τὴν ὄρεξιν νὰ γείνη διδάσκαλος εἰς βαλάντια ἀλλότρια· καὶ οἱ μέτοχοι τῶν ἀνώνυμων ἐταιριῶν εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι κατὰ τοῦτο. Ὅταν ὅμως ἡ σκληρὰ πείρα ἀποδεικνύει, ὅτι δὲν ἀρκοῦσιν μόνοι οἱ μεγάλοι μισθοὶ εἰς εὐδωσιν τῶν ἐπιχειρήσεων, ὅλος ὁ κόσμος ἔχει συμφέρον νὰ μάθῃ τοὺς ἐπιλοίπους ὄρους. Διότι ἀληθεύει μὲν, ὅτι ἡ ἀνώνυμος ἐταιρία εἶναι ὄργανον τῶν εἰς αὐτὴν μετόχων, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅμως, ὅτι τῶν ὀργάνων τούτων δὲν γίνεται καλὴ χρῆσις, ὅλη ἡ κοινωνία συγκινεῖται. Ἐν ταῖς μεγάλαις χρηματιστικαῖς ἐπιχειρήσεσι κατασκευάζεται προῖον, τὸ ὁποῖον μόλις εἶναι κατώτερον τοῦ ἐν τοῖς ἀρτοποιείοις κατασκευαζομένου. Δὲν εἶναι λοιπὸν μικρὸς κίνδυνος ἡ ἐντὸς τοῦ ἄρτου τῆς

πόλεως εἰσαγωγή βλαπτικῶν οὐσιῶν καὶ ἡ ἐντὸς τῆς πίστεως αὐτῆς καλλιέργεια δηλητηρίων.

Κατὰ τοῦτο φυσικώτεροι πρόσκοποι εἶναι οἱ μέτοχοι τῆς ἐπιχειρήσεως· ἔπειτα δὲ ἀναφαίνεται καὶ ἡ ἀνάμιξις τῶν γειτόνων. Ποία εἶναι ἡ γενικὴ τῆς ἐταιρίας ἀνάπτυξις; Αἱ ὑπηρεσίαι τῆς κεντρικῆς διευθύνσεως πρὸς ποῖαν ἐτράπησαν ὁδόν; Τὰ γενικὰ ἐξῆδα τῆς ἐταιρίας ἐκ ποίων στοιχείων ἀποτελοῦνται; Ὅποια εἶναι ἡ φανερά καὶ ἀπόκρυφος ἱστορία καὶ διανομὴ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἐν τῷ πιστωτικῷ ναφ' ἐργαζομένων; Ποῖαι μεταβολαὶ λαμβάνουσι χώραν ἐν τῷ προσωπικῷ τῆς ἐταιρικῆς ὑπηρεσίας καὶ ποῖα συμπτώματα παριστῶσιν αἱ μεταβολαὶ αὗται εἰς ἀνάλογόν τι τοῦ χρόνου διάστημα; Μήπως ἡ σημάτια τῆς συγγενείας, τῆς εὐνοίας, ἢ τῆς κολακείας προϊσταται τῶν πιστωτικῶν διορισμῶν; Ὑπάρχει ἄραγε περίξ τῆς ἐταιρικῆς ἐνεργείας περιφέρειά τις ἐλευθέρᾳ εἰς σχηματισμὸν μελλόντων διαχειριστῶν πεφωτισμένων, τιμίων καὶ ἱκανῶν; Διότι ἡ περιφέρεια αὕτη εἶναι τὸ φυτώριον τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος. Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς λαοὺς ἐκείνους, οἵτινες ἢ παραδίδουσι τὰς ἐπιχειρήσεις των εἰς τοὺς δανείζοντας ἢ πωλοῦντας τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἢ μεταφέρουσι τὰ ποιμίνα των εἰς τὴν φύλαξιν τῶν λύκων, ἢ ἀποκομίζουσι τὰς ἐλπίδας των εἰς τὰ ὄνειρα τῶν εὐνοουμένων! Οἷα δὴποτε ἐπιχειρήσεις, πολιτικῆς, ἐμπορικῆς, βιομηχανικῆς ἢ χρηματιστικῆς, ἀδύνατον εἶναι ἐν τοιοῦτοις λαοῖς νὰ δώσῃ καρπὸς ὠρίμους.

Ἐν γένει ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπιχειρήσεων πρέπει νὰ τίθενται ἀνθρώποι ἀρχικοί, ὡς οἱ ἀληθεῖς τῶν ἐθνῶν κυβερνήται, καὶ πρακτικοί, ὁποῖους σχηματίζει τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία. Ἀπαιτεῖται κρίσις ὑγιῆς καὶ ταχεῖα μετὰ βουλευμάτων σταθερῶν καὶ καθαρῶν. «Ὅστις (λέγει ὁ Courcelle-Seneuil) ἔχει τὰ νεῦρα εὐερέθιστα, τὴν φαντασίαν ἐξημμένην, καρδίαν λίαν εὐαίσθητον, μνήμην ἐλαττωματικὴν, διάνοιαν θερμὴν, ἀνήσυχον, εὐκίνητον, πρέπει νὰ ἐπιδοθῇ εἰς ἄλλο ἐπάγγελμα.» Οἱ μεγάλοι διευθυνταὶ τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι ὅπως οἱ μεγάλοι στρατηγοὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ψυχροὶ καὶ δραστηστικοί. Θὰ μοι εἴπῃ τις—δειξόν μοι τοιοῦτους διευθυντὰς ἐν εἰρήνῃ ἢ ἐν πολέμῳ; Ἐχω τὴν ἀπάντησιν πρόχειρον—Ζητήσατε ἐντὸς τοῦ Λαοῦ, μὴ λησμονοῦντες καὶ τὴν λαμπάδα τοῦ χρόνου. Ὅταν «φωτισθῶσι πολλοὶ καὶ πληθυνθῇ ἡ γνώσις,» τότε οἱ μέτοχοι τῶν ἐπιχειρήσεων δὲν θὰ παίζωσι πρόσωπον ἀφώνου. Τότε ἕκαστος θὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν του, καὶ οἱ τυφλοὶ δὲν θὰ ὀδηγῶσι τυφλοὺς. Ὁ δὲ κόσμος θὰ ἐμπιστευθῆται τὴν περιουσίαν του, τὴν ζωὴν του καὶ

τὴν τιμὴν του εἰς φύλακας ἱκανοὺς καὶ ἀγρόπυτους, τιμίους καὶ προνοητικούς.

ὑπὸ τὴν καθαρῶς χρηματιστικὴν ἐποψὴν ὁ James-William Gilbert (general manager of the London and Westminster bank) δίδει τὰ ἐξῆς περὶ τῶν διευθυντῶν τῶν ἀνωτάτων ἐταιριῶν γνωρίσματα, λαμβάνων ὡς θέμα τὸν τραπεζίτην. «Δὲν ἔχει (λέγει) οὗτος ἀνάγκη νὰ εἶναι ποιητὴς ἢ φιλόσοφος, σοφὸς ἢ φιλόλογος, ρήτωρ ἢ πολιτικός· δὲν ἔχει ἀνάγκη οὐδενὸς λαμπροῦ πλεονεκτημάτος, διακρίνοντος αὐτὸν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα ἀρμόζει καλλίτερον νὰ στερῆται παντὸς τοιαύτης φύσεως διακριτικοῦ. Ἄρκει νὰ ἔχη εἰς μέγαν βαθμὸν τὴν πρακτικὴν ἐκείνην ιδιότητα, τὴν κλυομένην κοινὸς τοῦς. Τὸ προτέρημα τοῦ τραπεζίτου ἀπορρέει ἐκ τοῦ ἀθροίσματος ἀριθμοῦ τινος ιδιοτήτων, τῶν ὁποίων οὐδεμία μὲν εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἐπιφανής, σπάνιον ὅμως εἶναι νὰ εὐρεθῶσιν ὅλοι ἡνωμένοι ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ. Εἶναι πλάνη νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι τὸ ἐμπόριον τῆς τραπεζῆς εἶναι κοινὸν ἔργον, ἐν τῷ ὁποίῳ δὲν ἀπαιτεῖται οὔτε ἐπιστήμη οὔτε ἐπιτηδεύτης. Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν πτωχεύσεων, αἵτινες ἀπὸ πεντηκονταετίας συνέβησαν ἐν τῷ ἐμπορίῳ τούτῳ, μαρτυρεῖ, ὅτι οἱ καλοὶ τραπεζίται εἶναι ἐπίσης σπάνιοι ὅπως καὶ οἱ καλοὶ εἰς πᾶν εἶδος πρακτικοί. Τὸ ἐμπόριον τῶν χρημάτων ἔχει ἀνάγκη διανοητικῶν ιδιοτήτων τάξεως ὑψηλοτέρας, ὡφελιμοτάτων εἰς τὴν κοινωνίαν, διότι ὁ τρόπος, δι' οὗ ἐξασκεῖται, ἐπενεργεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ ἀναποφάσιστον εἶναι μέγα διὰ τὸν τραπεζίτην ἐλάττωμα, διότι πρέπει οὗτος, δυνάμενος νὰ σταθμίξῃ ταχέως τὰ ὑπὲρ καὶ κατὰ, νὰ ἀποφασίξῃ ταχέως. Συνήθως δικαιολογοῦνται οἱ ἀναποφάσιμοι, επικαλούμενοι τὸ ὠφέλιμον τῆς δευτέρας σκέψεως· ἐν τούτοις πράγματι οὗτοι σκέπτονται ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων. — Ἡ ἀστάθεια δὲν εἶναι μικρότερον ἐλάττωμα. Ὅταν ὁ τραπεζίτης, ὠρίμως σκεφθεὶς καὶ σταθμίσας τὰ ὑπὲρ καὶ κατὰ, ἀπεφάσισεν, πρέπει νὰ ἐπιμείνῃ. Πρέπει νὰ γνωρίζῃ διὰ τί εἶπεν ὄχι· καὶ ὅταν εἶπεν ὄχι, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν λόγον του. — Ἡ ἄβουλος ταχύτης ἀνήκει εἰς τὰ μεγάλα ἐλαττώματα. Εἶναι ἀφροσύνη νὰ ἀπαντᾷ τις πρὶν ἀκριβῶς ἐννοήσῃ. Ἀκούων ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος, φωτίζεται καὶ φθάνει εἰς τὰς ὀρθὰς ἀποφάσεις. — Μέγα ἐπίσης ἐλάττωμα εἶναι καὶ ἡ ὑποταγὴ εἰς προκαταλήψεις προσωπικὰς, κράσεως ἢ συνήθειας. Ἐκαστος ἔχει τὰς ἀδυναμίας του καὶ ὁ τραπεζίτης

τὰς ἰδικὰς του, ἐναντίον τῶν ὁποίων πρέπει πάντοτε νὰ εἶναι προσεκτικός.

Τὸ γνωθὶ σαυτὸν εἶναι μέγιστον διὰ τὸν τραπεζίτην βοήθημα. Ποῖα εἶναι τὰ πλεονεκτήματα καὶ ποῖα τὰ μειονεκτήματα αὐτοῦ; Ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ ὀδηγεῖ εἰς ὑπερβολὴν περισκέψεως, ἢ εἰς ὑπερβολὴν ἐλευθεριότητος; Ἡ συμπεριφορὰ του εἶναι δύσκολος ἢ ἐλκυστικὴ; Βλέπει τὰ πράγματα ἐκ τῆς λαμπρᾶς ἢ ἐκ τῆς μαύρης ὀψεως αὐτῶν; Αἱ κοινωνικαὶ του σχέσεις ἐξασκοῦσι καλὴν ἢ κακὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐκτελεῖ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ; Τὰ δῶρα καὶ αἱ περιποιήσεις τῶν μεθ' ὧν διατελεῖ εἰς σχέσεις ἐπηρεάζουσιν ὅπωςδὴποτε τὸν δρόμον τῶν συμφερόντων; Ὅταν δὲ ὑποπέσῃ εἰς ζημίαν τινα, ὀφείλει νὰ μελετήσῃ, ἐὰν αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς φυσικῆς κινήσεως τῶν πραγμάτων ἢ ἐκ τῆς ἀδυναμίας τοῦ χαρακτῆρος του καὶ νὰ ἀναπολήσῃ τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς δὲν ἐπολιτεύθη σταθερῶς, εὐλογίστεως, περισκεμένως ἢ καρτερικῶς, ἵνα προσφυλάττηται ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἄλλ' ἐὰν εἶναι ὠφέλιμον εἰς τὸν τραπεζίτην νὰ γνωρίζῃ τὰς ἀδυναμίας του, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ὠφέλιμον νὰ κρύπτῃ αὐτὰς ἐκ τῶν μεθ' ὧν διατελεῖ εἰς σχέσεις. Οἱ πανοῦργοι, ὁσάκις ἔχουσιν ἀνάγκη χρημάτων, εὐρίσκουσι ταχέως τὸ ἀσθενὲς μέρος τοῦ τραπεζίτου αὐτῶν καὶ ἐὰν ἐννοήσωσιν, ὅτι τὰ θωπεύματα, αἱ κολακίαι, αἱ φλυαρίαι, τὰ δῶρα καὶ αἱ ἀπειλαὶ ἔχουσι ἐπιρροὴν ἐπ' αὐτοῦ, τετέλεστοι! τὸν κυριεύουσιν.

Ὅποιοι λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι οἱ διευθυνταὶ τῶν ἐπιχειρήσεων, ἕκαστος δύναται νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῶν ἥδη ἐκτεθέντων. Πρὶν δὲ ἢ ἄνωγμος ἐταιρία παραδώσῃ τὴν ψυχὴν της (βαλάντιον) εἰς τὰς χεῖρας οἰουδήποτε, πρέπει νὰ μετρήσῃ τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος, ὅστις, ὑποδεικνύων τὰς ἀναγκαίας πρὸς τὸν σκοπὸν ιδιότητας, πρέπει ἀφ' ἑτέρου νὰ εἶναι ἀείποτε ὑπ' ὄψιν τῶν γυμναζομένων εἰς τὰς εὐρείας τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος ὁδοῦς.

ΛΛΟΥ ΕΙΚΩΝ.

Ὅταν ὁ Περικλῆς ἔλεγε περὶ τῶν Ἀθηνῶν «τὴν πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παιδεύουσιν εἶναι» καὶ θαυμασμοῦ ἄξιον, «φιλοκαλοῦμεν γὰρ μετ' εὐτελείας, καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας», προσθέτων

απαρ' ἡμῖν οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι δύνανται περὶ τε τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων ἅμα νὰ ἐπιμελῶνται, οἱ βιομήχανοι αὐτοὶ κάλλιστα τὴν πολιτικὴν νὰ γνωρίζωσι, μόνον δὲ ἡμεῖς θεωροῦμεν τὸν ἀπὸ τῶν πολιτικῶν ἀπέχοντα οὐκ ἀπράγμονα ἀλλ' ἀργεῖον», προφανῶς εἶχεν ὑπ' ὄψιν τελειοτάτην εἰκόνα Λαοῦ, γινώσκοντος, ὅτι «τὸ ἀπραγμον οὐ σώζεται μὴ μετὰ τοῦ δραστηρίου τεταγμένον» καὶ ὅτι «οὐδὲ ἐν ἀρχούσῃ πόλει ζυμφέρι, ἀλλ' ἐν ὑπηκόῳ, ἀσφαλῶς δουλεύειν» (Θουκιδίδου Β', 40, 41, 63).

Ἐὰν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων τούτων ἡμερῶν ἐπισκεφθῶμεν τὰς νεωτέρας τῆς Εὐρώπης τύχας, ἀπαντῶμεν τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην εἰκόνα ἐπὶ τῶν ὑπερηφάνων Ἑλβετῶν Ἑλβετῶν, ἐν τῇ μικρᾷ μὲν τὸ μέγεθος μεγάλη ὅμως τὴν ἰδέαν Ἑλβετικῆ δημοκρατίας. Ὅπως αἱ Ἀθηναίαι τῆς Ἑλλάδος οὕτω καὶ ἡ Ἑλβετία τῆς Εὐρώπης δύναται νὰ θεωρηθῆ *σχολεῖον πρότυπον*. Ἡ μὲν κυριαρχία τοῦ λαοῦ εἶναι γεγραμμένη ἐπὶ ἐκάστης ὄρεινῆς κορυφῆς, ἡ δὲ αὐτοδιοίκησις εἶναι χαραγμένη ἐν ἐκάστῃ πολίτου ψυχῇ. Μόλις θέσετε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἐλαχίστου τῆς χώρας μηχανισμοῦ, καὶ εὐθὺς ὄλον τοῦ ἔθνους ἡ συναίσθησις τίθεται εἰς ἐνέργειαν.

Ὁ Ἑλβετικὸς ὀργανισμὸς ἀποτελεῖ ἰσχυρὸν σύνδεσμον τῆς πολιτείας μετὰ τοῦ ἀτόμου διὰ τοῦ μέσου τῆς ἐπαρχιακῆς ζωῆς. Ἐνῶ ὑπάρχει ἡ ἐνότης διὰ τὴν ὅλην ἐθνικὴν ὑπαρξίν, ἐκάστη τῶν ἰδιαιτέρων τῆς χώρας περιφερειῶν ἀποτελεῖ τί ὅλον. Ἀφοῦ κατὰ φύσιν ἡ κοινωνία εἶναι σύνολον οἰκογενειῶν, ἡ Ἑλβετικὴ δημοκρατία διετήρησε τὸν τύπον τοῦτον ἐν ἑαυτῇ. Σεβασθεῖσα οὕτω τὴν αὐτοτέλειαν τῶν φυσικῶν τῆς χώρας διαμερισμάτων, ἐκάλεσεν ὅλα εἰς κοινὴν σωτηρίαν καὶ ἐπέτυχε ἀπὸ 576 ἤδη ἐτῶν.

Κατ' ἀκριβείαν ἡ μεγάλη ποικιλία τῶν ἀποτελεουσῶν τὴν Ἑλβετικὴν ὁμοσπονδίαν πολιτειῶν δύναται νὰ μελετηθῆ ὑπὸ τέσσαρας ὄψεως.

1^ο. Δημοκρατία ἀπόλυτος, ὅποια ὑπάρχει ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις τῆς Ἑλβετικῆς ἐλευθερίας πολιτείας Schwytz, Uri, Unterwald κλπ, καθ' ἣν ὁ λαὸς νομοθετεῖ ἅμα καὶ δικάζει, κυβερνᾷ καὶ κυβερνᾶται, συνερχόμενος ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐν ὑπαίθρῳ κατὰ τὴν πόλιν ἢ τὴν ἐξοχὴν. Ὁ ὅλος μηχανισμὸς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μικρότητος τῶν λαϊκῶν συνελεύσεων. Ἐκάστη ἐπικράτεια διαίρεται εἰς μικροτέρας περιφερείας, ἐν ταῖς ὁποῖαις ὅλοι οἱ πολῖται εἶναι πρὸς ἀλλήλους γνωστοί. Ὁ κήρυξ ἐκφωνεῖ τὰς ὑπὸ συζήτησιν ὑποθέσεις. Τίς ἀγορεύειν βούλεται; Ἀφοῦ ἀκουσθῶσι πολλοὶ, ἕκαστον ζήτημα λύεται

διὰ χειροτονίας, οἱ δὲ πολιτο-βασιλεῖς ἀπέρχονται φαῖδροι εἰς τὰ ἴδια. — Στρέψετε τότε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπαντᾶτε τὰς αἰώνιους χιόνας ἐπὶ κορυφῆς τῶν Ἑλβετῶν. . .

2^ο. Δημοκρατία καθαρὰ, ὡς ἐν Ζυρίχῃ, καθ' ἣν ἐκάστοτε οἱ πολῖται, εἰς πρώτην ἀνάγκην τῆς ἐπικρατείας, συνέρχονται εἰς συνελεύσεις, καὶ ἵνα ψηφίσωσι τὸν νόμον καὶ ἵνα κρίνωσι περὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἐκλέξωσι τοὺς ὑπαλλήλους καὶ ἵνα ἐπιτηρήσωσι τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν. Ἐν τούτοις ὅποια πόλις ἢ Ζυρίχῃ! Πόση πνευματικὴ ἀνάπτυξις, μεταξύ τῶν κατοίκων αὐτῆς!

3^ο. Δημοκρατία κοινοβουλευτικὴ, ὡς ἐν Γενεύῃ, Λουσέρνῃ, Φριμπουργῷ, Ἀργοβία, κλπ. καθ' ἣν ὁ λαὸς πολιτεύεται ἀντιπροσωπικῶς. Τοιοῦτοτρόπως ἐν Γενεύῃ πᾶσα ἑμὰς 666 κατοίκων ἐκλέγει διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἓνα ἀντιπρόσωπον εἰς συγκρότησιν τοῦ μεγάλου τῆς δημοκρατίας συμβουλίου, τὸ ὅποιον ἐκλέγει ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἑπταμελὲς διοικητικὸν συμβούλιον, ἀποτελοῦν τὴν ὑπουργικὴν κυβέρνησιν. Τὸ σύστημα τοῦτο λειτουργεῖ μετὰ τοσαύτης κανονικότητος, συμμιθάζεται ἐπὶ τοσοῦτον μετὰ τῶν διαφορῶν προσωπικῶν τοῦ ἔθνους καταστάσεων καὶ ἀντιπροσωπεύει τόσον ἀκριβῶς ὅλας τὰς τάσεις τῆς κοινωνίας, δημοτικῆς, ἀριστοκρατικῆς καὶ πλουτολογικῆς, ὥστε δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς κατ' ἐξοχὴν συνταγματικόν, μὲ μόνον τὴν διαφορὰν ὅτι ἐλλείπει ἐξ αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς. Βεβαίως δὲ ἡ πείρα αὕτη ἐχρησίμευσε πολὺ εἰς τὸν Bagehot, ἵνα ἐν τέλει τοῦ 8 κεφαλαίου τοῦ περὶ Ἀγγλικῶν συντάγματος σπουδαιοτάτου συγγράμματος αὐτοῦ ὑποστηρίξῃ οὕτως, ὅτι «ἐὰν ἡ κληρονομικὴ βασιλεία ἦτο ἀναπόφευκτον στοιχεῖον τῆς κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως, ἔπρεπε νὰ ἀπελπισθῆ τὸ ἀνθρώπινον γένος περὶ τῆς κυβερνήσεως ταύτης. Ἀλλὰ προσεκτικὴ μελέτη ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο δὲν ὑποθέτει ὡς ἕρον ἀναπόφευκτον τὴν ὑπαρξίν τῆς βασιλείας, ὅτι μάλιστα ἡ βασιλεία ὑπὸ γενικὴν ἐποψίν δὲν εἶναι εἰς αὐτὸ πολὺ ὠφέλιμος, ὅτι ἐὰν βασιλεὺς γενναϊότατος καὶ προνομότατος, βασιλεὺς ἔχων ὅλα τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν θέσιν του προσόντα εἶναι πάντοτε ὠφέλιμος καὶ εἰς σπανίας περιστάσεις ἀπείρωσ πολὺτιμος, ἀπ' ἐναντίας κοινὸς βασιλεὺς, ὅποιος κατασκευάζεται συνήθως ὑπὸ τῆς τύχης καὶ τῆς γεννήσεως, εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ ἐν ταῖς στιγμαῖς τῆς κρίσεως, ἐνῶ ἐν τῇ κοινῇ ζωῇ, μὴ προκαλούμενος εἰς ἐνέργειαν, οὐδὲν πράττει καὶ οὐδὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ πράξῃ. Ἐπομένως νέα ἐπικράτεια, χωρὶς νὰ καταφύγῃ εἰς ματαίαις διακρίσεις ἐξουσιῶν, δύναται, ἐὰν ἐπιτρέπωσιν αἱ περιστάσεις, νὰ ἔχῃ ἀπολύτως

δλα τὰ πλεονεκτήματα τοῦ Ἀγγλικοῦ πολιτεύματος, καὶ τοῦτο, ἄνευ μοναρχίας, ὑπὸ κυβέρνησιν κοινοβουλευτικὴν.»

4^ο. Δημοκρατία μικτὴ ὡς ἐν Βέρνη, Τυρροβία, Valais κλπ, καθ' ἣν οἱ μὲν ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ ἀποφασίζουσιν, αἱ δὲ συνελύσεις αὐτοῦ ἐπικυροῦσιν. Ἡ κυριαρχία οὕτω δὲν μένει ἀργὴ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐντολοδόχων τοῦ λαοῦ, διότι ἐξακολουθεῖ ἐργαζομένη, καὶ ἔχει πάντοτε τὸν τελευταῖον λόγον πρὸ πάντων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν φόρων.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ ὀργανισμὸς τῆς Ἑλβετικῆς ἐλευθερίας. Ποῖα εἶναι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ; Ἐρωτήσατε τοὺς μαθητὰς καὶ τοὺς στρατιώτας τῆς δημοκρατίας.—«Τὸ σχολεῖον, ὁ μαθητὴς καὶ ὁ διδάσκαλος, λέγει ὁ K. Dixon, κατέχουσι πάντοτε τὴν πρώτην τάξιν ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει. Οἱ μαθηταὶ περιφέρονται εἰς τὰς ὁδοὺς, προπορευομένης μουσικῆς, φέροντες σημαίας καὶ ἄδοντες ᾄσματα ἐνθουσιαστικά. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τίθενται κατὰ μέρος ἵνα τοῖς ἀφήσωσι δίοδον, ὅλοι τοὺς χαιρετῶσι, ὅλοι ὑπερηφανεύονται, ὅλοι τοὺς θεωροῦσιν ὡς τὸ λαμπρότερον τῆς ἐπικρατείας προῖόν.» Παντοῦ καὶ πάντοτε τὸ σχολεῖον ὑπῆρξε ψυχὴ μὲν τῆς ἐλευθερίας, τάφος δὲ ὄλων τῶν τυράννων τῆς γῆς. Τὸ σχολεῖον τῆς Ἑλβετίας συγκεντρώνει ὅλας τὰς καρδίας· δὲν ὑπάρχει δὲ χαρὰ ἐθνικὴ, τοπικὴ, οἰκογενειακὴ, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ σχολεῖον νὰ μὴ προδσταται ὄλων τῶν γενναίων τῆς χώρας αἰσθημάτων.

Ἡ στρατιωτικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τῆς ἐννοίας ταύτης. Τὸ μεγαλύτερον σχολεῖον τοῦ λαοῦ εἶναι ὁ στρατὸς αὐτοῦ. Μαθητὴς ἢ στρατιώτης εἶναι δύο ἐκφράσεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας, ἐφ' ἧς κυματίζει μία σημαία ἢ τῆς ἐθνικῆς ἐλπίδος. Εἶναι ὁ δικέφαλος τοῦ Βυζαντίου ἀετός.— Ὅποιος δὲ ὁ Ἑλβετικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν στενὸν τοῦτον σύνδεσμον! Ὅλοι οἱ πολῖται γεγυμνασμένοι εἰς τὰ ὄπλα, ὑπερήφανοι, ἐργατικοί, πεπαιδευμένοι. Εἰς πρῶτον σύνθημα 200 000 τοιοῦτοι ἄνδρες ἑτοιμοὶ νὰ ἐκστρατεύσωσι. Μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς Εὐρώπης μόνον οἱ τῆς Ἑλβετίας δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τοὺς τῆς Πρωσίας. Τὸ πεζικόν, τὸ ἵππικόν, τὸ πυροβολικόν, τὸ πολεμικόν ὕλικόν, ὁ στρατιωτικὸς ἐν γένει τῆς χώρας ὀργανισμὸς πάντοτε εἰς ἀκμὴν. Ἡ δημοκρατία λοιπὸν δὲν εἶναι ὀπισθοδρομῆσις, οὐδὲ ἀκολασία, ὡς διαδίδουσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς.

Πρὸ καιροῦ τῷ ὄντι ὅα καταστρέφετο ἡ Ἑλβετικὴ ἐλευθερία, ἐὰν δὲν ἐφώτιζε τὴν διάνοιαν καὶ δὲν ἐνίσχυε τὸν βραχίονα. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, ἀνεξαρτήτως τῶν ἀτομικῶν καὶ παντὸς εἶδους ἐται-

ρικῶν δαπανημάτων, ἰδοὺ ὁποῖον μάθημα περιέχει ὁ Ἑλβετικὸς τοῦ 1870 προϋπολογισμὸς. Διὰ μὲν τὰ σχολεῖα 10 445 367 φράγκα, διὰ δὲ τὸν στρατὸν 9 995 297. Ἡ ἐλευθερία λοιπὸν ἔχει καὶ τοὺς οἰκονομικοὺς αὐτῆς λ/σμούς, καθὼς καὶ τὴν ἰδιαιτέραν σημαίαν.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΙΔΗΡΟΣ.

Ἐρρέθη εὐλόγως, ὅτι ὁ σίδηρος εἶναι πατὴρ τῆς βιομηχανίας, ἥτις ἐξ αὐτοῦ προμηθεύεται τὰς μηχανὰς καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῆς. Προβληματικὸς δὲ θὰ ἦτο καὶ ὁ πολιτισμὸς αὐτός, ἐὰν τὸ ἀνθρώπινον γένος ἔμενε καταδεδικασμένον εἰς τὰ ἀτελῆ ὄργανα τῆς λιθίνης αὐτοῦ ἐποχῆς. Ἐντεῦθεν ἐννοεῖται πάσης σπουδαιότητος εἶναι ἡ παρὰ τῆς φύσεως ἀφθονος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον προίκισις τῆς χώρας ἐκ τῆς κατ' ἐξοχὴν πολιτιστικῆς ταύτης ὕλης.

Οἱ βασιμώτεροι ὄροι εἰς ἐπιτυχίαν τῆς σιδηρικῆς βιομηχανίας συνδέονται πρὸς τὴν ἐν τῷ τόπῳ ὑπαρξιν σπουδαίων ἀνθρακούχων ἀποταμιεύσεων, καὶ πρὸς τὴν εὐθηνίαν τοῦ σιδηρομεταλλεύματος. Ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν τελευταίαν, ἐν Γαλλίᾳ ὑπολογίζεται εἰς δρ. 1 $\frac{36}{100}$ ἢ μέχρι τῆς καμίνου ὀλικῆ 100 χιλιογράμμων μεταλλεύματος ἀξία, ἐν ἧ τὰ τῆς μεταφορᾶς ἐξοδα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς λεπ. 55. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν πρώτην, ὑποθέτουσι τελευταῖον ἐν Ἑλλάδι ὅτι, στερουμένης τῆς χώρας πρὸς τὸ παρὸν ἐπιτηδεΐας καυσίμου ὕλης, δύο ἀνοίγονται εἰς τὸν Ἑλληνικὸν σιδηρόλιθον ὁδοί· ἡ νὰ μεταβῇ αὐτὸς εἰς Ἀγγλίαν πρὸς εὐρεσίαν τῆς ἐκεῖ καυσίμου ὕλης, ἡ νὰ περιμείνη ταύτην χωρὶς νὰ ἐκπατριεθῇ. Θέλει ἐν τούτοις ἀπαδειχθῆ, ὅτι ὑπ' ἀμφοτέραις τὰς ἐπόψεις ὁ προτεινόμενος μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ σιδηρόλιθου καὶ τῆς Ἀγγλικῆς καυσίμου ὕλης γάμος δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων τῆς οἰκονομικῆς παραγωγῆς ὄρων.

Τὸ πρῶτον σχέδιον τῆς τήξεως τοῦ ἡμετέρου μεταλλεύματος ἐν ταῖς Ἀγγλικαῖς καμίνοις, διὰ τὸ ὁποῖον ἀκούω, ὅτι ἐν Newcastle ἠγέρθησαν ἤδη καὶ Βασιλικά Ἑλληνικά ἐργοστάσια (ὄνομα, ὀμολογητέον, ἱκανῶς εὐχηχὸν ὑπὸ χρηματιστικῆν ἔποψιν) συνδέεται, πρὸς σπουδαιοτάτους βιομηχανικοὺς ἐνδυσμούς. Ὑπάρχει ἄρα γε ἐν Ἀγγλίᾳ τοιαύτη ἔλλειψις σιδηρομεταλλεύματος, ὥστε ἡ ἐκεῖ ἀκμάζουσα μεταλλουργία ἔχει ἀνάγκην τοῦ Ἑλληνικοῦ μεθ' ὅλην τὴν ἐπιβάρυνσιν τούτου διὰ τῶν δαπανημάτων τόσον μακρᾶς μεταφορᾶς; Ἐὰν τὸ Ἀγγλικὸν μετάλλευμα προσφέρηται εἰς τὰς Ἀγ-

γλικὰς καμίνους εὐθηνότερον, ἵ ποῖα μέσα ἔχει ἡ Ἑλληνικὴ φιλοπα-
τρία (;) ἵνα ἀναγκάσῃ τὸν κόσμον νὰ ἀγοράσῃ τὸν παραχθῆσομενον
ἐν Ἀγγλίᾳ Ἑλληνικὸν σιδήρον ἀκριβώτερον ; Ἀκολουθοῦντες λοι-
πὸν τὸ σύστημα τοῦ βιομηχανικοῦ πατριωτισμοῦ, πρέπει νὰ ἐλ-
πίσωμεν, ὅτι ὁ ἐν Ἀγγλίᾳ καταργαζόμενος σιδηρὸς ἡμῶν θέλει ἐπι-
στρέφει ἐν Ἑλλάδι, ἵνα δαπανᾶται μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν, ἀπα-
γορευομένης τῆς εἰσαγωγῆς ἀλλοτρίου σιδήρου, τοῦθ' ὅπερ καὶ τὰ ἐν
Ἀγγλίᾳ Βασιλικὰ Ἑλληνικὰ ἐργοστάσια πιθανῶς δὲν ἀποτροπιᾶ-
ζονται. Ἀλλὰ νομίζω, ὅτι δὲν πρόκειται πλέον περὶ ἀναστάσεως
τοιούτων νεκρῶν πλέον χρόνων.

Τὸ δεύτερον σχέδιον εἶναι κατὰ πολὺ ἀτοπώτερον, καθόσον ἀντι-
στρατεύεται πρὸς τὸ ἐξαγόμενον τῆς νεωτέρας μεταλλουργικῆς.
Ἐνῶ ἄφ' ἑνὸς πρὸς παραγωγὴν ἑνὸς τόνου σιδήρου ἀπαιτοῦνται 4
τόνος σιδηρομεταλλεύματος καὶ 5—6 τόνοι γαιάνθρακος, τὸ προϊόν
τῶν ἡμετέρων καμίνων θέλει ἐπιβαρυνθῆ διὰ τῆς δαπάνης τῆς με-
ταφορᾶς τετραπλασίου μέχρις ἑξαπλασίου βάρους καυσίμου ὕλης.
Ὅταν λοιπὸν συναντηθῶσι π. χ. ἐν Πειραιεῖ ὁ Ἀγγλικὸς καὶ ὁ
Ἑλληνικὸς σιδηρὸς, ὁ μὲν πρῶτος θὰ εἶναι εὐθηνότερος, διότι θὰ ἔχῃ
μόνον τὸ βᾶρος τῆς ἐξ Ἀγγλίας μεταφορᾶς ἑαυτοῦ, ὁ δὲ δεύτερος
θὰ εἶναι ἀκριβώτερος, διότι θὰ περιέχῃ τὴν δαπάνην μεταφορᾶς ἐξ
Ἀγγλίας πενταπλασίου κατὰ μέσον ὄρον βάρους, τῆς ἀναλωθείσης
ἴσως καυσίμου ὕλης.

Ὁ οἰκονομικὸς οὗτος σολοικισμὸς, τὸν ὅποιον πάλιν διὰ τινος προ-
νομίου τοῦ ἐγγυητοῦ σιδήρου καὶ ἀπαγορεύσεως τοῦ ξένου ἠδύνατό
τις νὰ μεταφέρῃ ἐκ τῆς λογικῆς εἰς τὰ βαλάντια τῶν ἐντὸς τῆς
Ἑλλάδος καταναλωτῶν, δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸν τῆς Ἑλληνικῆς
φαντασίας προϊόν, διότι ἀπαντῶμεν αὐτὸν καὶ ἐν τῇ Ἰταλικῇ χερ-
σονήσῳ, ἐν ἧ, καθὼς λέγει ὁ K. Simonin, τὸ ζήτημα τῆς κατα-
σκευῆς ἔθνικοῦ σιδήρου ἔλαβε πολλὰς καὶ μεγάλας διαστάσεις. Οἱ
Ἰταλοὶ μηχανικοὶ (καὶ ἔχει πολλοὺς καὶ καλοὺς τοιοῦτους ἢ ἀντι-
κρου ἡμῶν γῆ) ἐξέλαβον τὴν ὑπόθεσιν ἐκ τῆς πατριωτικῆς μάλ-
λον ὄψεως αὐτῆς. Εὐρισκόμενοι ἐνώπιον τῆς αὐτῆς, ὡς καὶ ἐν Ἑλ-
λάδι, ἐλλείψεως καταλλήλου καυσίμου ὕλης, «ἐὰν (ἔλεγον) μᾶς λείπη
ὁ γαιάνθραξ, θὰ φέρωμεν τοιοῦτον ἐκ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας,
ἀνταλλάσσοντες πρὸς αὐτὰς τὸ σιδηρομετάλλευμα ἡμῶν, ἐὰν οἱ ἐγ-
χώριοι φαιάνθρακες (lignites) εἶναι δευτερευούσης ποιότητος, διωλι-
ζόντες καὶ μεταβάλλοντες αὐτοὺς εἰς gaz καὶ καίοντες τοῦτο ἐντὸς
τῶν καμίνων, ἐν γένει δὲ διὰ τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων τῆς χη-

μείας καὶ ἐξαιρέτως διὰ τῆς μεθόδου, ἣτις κατέστησεν περίφημον ἐν
τοῖς μεταλλουργείοις τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγγλοῦ Siemens, θὰ δυναθῶ-
μεν νὰ ἀνταγωνισθῶμεν ἐπὶ ἴσοις πρὸς τὴν ξένην τοῦ σιδήρου βιομη-
χανίαν.» Ἐν τοῦτοις ἡ σκληρὰ πείρα ἔχει ἴδιον τρόπον τοῦ δίδειν τὰ
ἑαυτῆς μαθήματα. Πρὸ τινων ἐτῶν ἐσχηματίσθησαν δύο ἐν Ριό-
μ-
bino ἐπιχειρήσεις, αἵτινες εἰς ὀλίγον διάστημα χρόνου συνετρίβησαν,
εἰς ἀπόδειξιν ὅτι δὲν ἀντιστρατεύεται τις πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγ-
μάτων ἀτιμωρητί.

Ἡ φύσις, λέγει ὁ K. Simonin, ἠθέλησεν ἀκριβῶς, ὥστε ἐκάστη
χώρα νὰ μὴ παράγῃ πᾶν ὅ,τι ἀναγκαῖο εἰς αὐτήν, ἵνα καταστῇ
οὕτω ἀναπόφευκτον τὸ ἐμπόριον καὶ μετ' αὐτοῦ αἱ εἰρηνικαὶ τῶν
λαῶν σχέσεις. Ἡ Ἰταλία, ἐπιμένουσα εἰς τὴν ἀντιπάσης τιμῆς κα-
τασκευὴν σιδήρου καὶ χάλυβος ἔθνικοῦ, σκέπτεται ὅπως οἱ ἀρχαῖοι
ἐκεῖνοι οἰκονομολόγοι, αἵτινες ἐπίστευον, ὅτι ἐπλήρωσε τὸ ἔθνος φό-
ρον πρὸς τοὺς ξένους, ἀγοράζον παρ' αὐτῶν τὰ χρειώδη. Ἡ ἐπιμέ-
νουσα αὕτη ἐν Ἰταλίᾳ αἴρεσις προξενεῖ τῇ ἀληθείᾳ ἐκπλήξιν ἐντὸς
λαοῦ, ὅστις εἶναι τόσον νουνεχῆς καὶ ὅστις ἔδωκε εἰς τὴν σύγχρονον
Πολιτικὴν Οἰκονομίαν διδασκάλους τόσον διακεκριμένους ὡς τὸν
Ρόσσην καὶ τὸν Καβούρ.

ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους μένει νὰ δοκιμάσωμεν τὸν ἐν Ἑλλάδι σιδη-
ρόλιθον τῆς Σερφίου. Ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ κατασκευάσῃ οὗτος χάλυ-
βος τοῦ Bessemer, καὶ νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τὸν χυτὸν σιδηρὸν
τῆς Σκωτικῆς σιδηρουπόλεως Glasgow, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ Ἀγγλία
ἐξήγαγεν κατὰ τὴν πρώτην ἐβδομάδα τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου
9 822 τόνους εἰς τιμὰς ἀπὸ 420 σελινίων (Coltness) μέχρις 410
(Eglington) τὸν τόνον, εἰς τὰς ὁποίας μένει νὰ ἴδωμεν ποῖαν, ὡς
ἐξετέθη, θὰ ἐξασκήσωσιν ἐπιρροὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἀγορᾷ αἱ δαπά-
ναι τῆς ἐξ Ἀγγλίας μεταφορᾶς τῆς καυσίμου ὕλης, ὅταν τὸ βᾶρος
αὐτῆς διατελεῖ πρὸς τὸ τοῦ σιδήρου ὡς 4—6 : 1.

ΧΡΟΝΙΚΑ.

Ἐάν κρίνωμεν ἐκ τῆς καταβιβάσεως τῶν τόκων τῆς Ἀγγλικῆς
καὶ Γαλλικῆς τραπεζῆς ἢ χρηματιστικῆς κατάστασις τῆς Δυτικῆς
Εὐρώπης ἤρξατο βελτιουμένη. Ἀπ' ἐναντίας ἐν Ἀμερικῇ νέα ἐνέ-
σκηψε κρίσις, ἢ βιομηχανικῆ, ἕνεκεν τῆς ὁποίας πολυάριθμα ἐργο-
στάσια περιώρισαν τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν των καὶ ἠλάττωσαν
τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτοῖς ἐργατῶν μέχρι τοῦ $\frac{1}{2}$ καὶ $\frac{1}{4}$.

— Ἡ κατάσταση τῆς Ἑλλ. ἀγορᾶς διατρέχει σπουδαῖον δοκιμασίας στάδιον. Πάντοτε οἱ λαοὶ πληρόνουσι μὲν τὰ μαθήματα, διδάσκονται ὅμως ἀπὸ τὰ παθήματα. Ἐν ἡ Ἀθηναϊκῇ ἀγορᾷ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ καταστραφῇ (σκληρὸν ἄλλ' ἀκριβές), πρὸ καιροῦ θὰ ἐκαθάριζε τὴν βαρεῖαν αὐτῆς ἀτμοσφαῖραν.

— Ὑποβληθείσης ἐσχάτως εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ἀναφορᾶς περὶ εἰσαγωγῆς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἰς τὴν κατωτέραν καὶ μέσην ἐκπαίδευσιν καὶ μεταξὺ τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἡ δεξιὰ πτέρυξ (μοναρχικοὶ) ὑπεστήριξεν, ὅτι ἡ Πολιτικὴ Οἰκονομία δὲν εἶναι εἰσέτι ἐπιστήμη ὀριστικῶς διατεταγμένη, ὅτι εἶναι ἀβεβαία καὶ ἐπομένως δὲν δύνανται νὰ διδαχθῶσι στοιχεῖα αὐτῆς. Πρὸς τὰς ἰδέας ταύτας ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ (δημοκρατικοὶ) ἀντέταξε ἐνδεικτικούς κατ' ἐπανάληψιν γέλωτας.

— Ἡ παγκοσμίαι παραγωγή καὶ ἡ κατανάλωσις τοῦ χάρτου ἐξηκριβώθη τελευταῖον ἐν τῇ Καταστατικῇ διὰ τῶν ἐπομένων τοῦ Κυρίου Alb. Rudal ἀριθμῶν. Ἐνιαυσίως παράγονται 4800 ἑκατομ. λιτρῶν ἐντὸς 3 960 χαρτοποιεῖων, ἐν οἷς ἐργάζονται 90 000 ἄνδρες καὶ 180 000 γυναῖκες, μὴ ὑπολογιζομένων 100 000 ἀνθρώπων, ἀσχολουμένων εἰς τὴν συλλογὴν ρακῶν. Μόνη ἡ μεγάλη δημοκρατία τῆς Ἀμερικῆς παράγει 374 ἑκατομ. λιτρῶν. Ἡ δὲ κατανάλωσις διαμοιράζεται μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων (200 ἑκατομ.), τῶν σχολείων (180 ἑκατομ.), τοῦ ἐμπορίου (240 ἑκατ.), τῆς βιομηχανίας (180 ἑκατομ.), τῆς ἰδιωτικῆς ἀλληλογραφίας (100 ἑκατομ.) καὶ τῆς τυπογραφίας (900 ἑκατομ.). Ἡ κατ' ἔθνη ἐτησίαι τοῦ χάρτου κατανάλωσις εἶναι ἐνδεικτικωτάτη, διότι συνδέεται πρὸς τὸν πολιτισμὸν αὐτῶν. Τοιοῦτοτρόπως ὑπελογίσθη, ὅτι ὁ Ἄγγλος δαπανᾷ 11 $\frac{1}{2}$ λίτρας, ὁ δημοκράτης τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν 8 $\frac{1}{4}$, ὁ Γερμανὸς 8, ὁ Γάλλος 7 $\frac{1}{2}$, ὁ Ἀυστριακὸς 3, ὁ Ἰταλὸς 3, ὁ Μεξικανὸς 2, ὁ Ἰσπανὸς 1 $\frac{1}{2}$ καὶ ὁ Ῥώσος 1.

— Ἡ ἐσχάτη βαθμὶς τοῦ τελευταίου δὲν ἐμποδίζει τὰς μεγάλαις ἐκπολιτιστικὰς ἀξιώσεις αὐτοῦ. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην ὀφείλομεν εἰς πρόσφατον τινα δημοσίευσιν τοῦ K. Dozon περιεργωτάτας ἀποκαλύψεις ἐπὶ τῆς Πανσλαβιστικῆς πολιτικῆς. Δὲν πρόκειται πλέον περὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, οὐδὲ περὶ τῆς ἐν Ῥωσίᾳ περιουσίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ (τίς ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ;) περὶ τοῦ Ὀρφέως! Ὁ Ὀρφέως δὲν εἶναι πλέον Ἑλληνα ἀλλὰ Σλάβος καὶ οἱ Σλάβο-Βούλγαροι εἶναι δημιουργοὶ τοῦ εἰς τοὺς Ἑλληνας ἀτόπως ἀποδιδόμενου πολιτισμοῦ!

Ἐν Ἀθήναις, 2 Δεκεμβρίου 1873.